

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIV

Nr. 34 (486)

Simbătă

21 august

1971

8 pagini

1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Sărbătoarea noastră, 23 August

Această zi de bucurie și aducere a minții, această cea mai mare sărbătoare a României moderne și una din datele fundamentale și definitorii ale istoriei acestui popor, ne găsește, ca întotdeauna și poate mai mult ca altădată, strins uniți în jurul partidului comunist, slujindu-i cu abnegație politica sa generală, apărându-i cu sinceritate și mândrie ideile și credințele sale în frumusețea și demnitatea omului, pământului și patriei.

Ne amintim astăzi cit de mult datorăm comunistilor, muncitorilor, ostașilor și ofițerilor, care, în acele zile de august 1944, au pregătit și au dus la victorie insurecția armată, deschizând drum liber de afirmare și revitalizare unei țări care se ruinase din pricina războiului. Recunoștința noastră pentru cei care cu nume sau în masă, pentru cei care și-au păstrat identitatea sau și le-au pierdut în convulsiile victoriei, recunoștința noastră pentru toți cei care prin actul de la 23 August au inaugurat în țara noastră era socialistă. Recunoștința și emoția noastră capătă azi, în dimensiunile noi ale patriei, dimensiunile adevărate.

Pentru mulți poate, actul de la 23 August a apărut atunci surprinzător; el era dorit ca un strigăt de pace, ca o necesitate a spiritului și adevărului românesc, dar pentru comunisti, pentru partidul care-l gândise și pregătise, însemna încă de atunci eliberarea României, vișată de secole, începutul revoluției socialiste, intrarea României în familia a celor țări cărora revoluția din octombrie le deschisese un nou destin. Pentru că exista primul și marele stat socialist care, lovind nimicitor armatele fasciste, îmbunătățea condițiile și soarta victoriei insurecției armate din România. În acest context al victoriilor armatelor sovietice, al luptelor celorlalte țări aliate, ale mișcărilor de partizani ale atîtor popoare, actul nostru de la 23 August se înscrie ca o contribuție glorioasă și eroică la înfrângerea definitivă a fascismului.

Libertate, socialism, internaționalism socialist, demnitate, cauză comună, permanență cu poporul, — așa au gândit comunistii actul de la 23 August 1944. În lumina acestor idei trebuie să judecăm adevărul aspru de atunci, valoarea lui istorică, importanța lui nu numai pentru întreaga dezvoltare a țării noastre, ci chiar pentru existența ei liberă și demnă. Și putem spune cu mîna pe inimă astăzi, după 27 de ani de la săvîrșirea lui, — privind evoluția țării noastre în acest răstimp și nivelul la care s-a ridicat România de azi — că momentul 23 August, actul politic de atunci, nu a fost numai unul din evenimentele fundamentale ale istoriei patriei, ci singurul, așa cum l-a conceput Partidul Comunist. Singurul care putea salva România și afirma existența ei modernă în lumea de azi. Am luptat și am învins atunci pericolele și dezastul, impunînd ființa noastră națională pe noul drum al istoriei și al socialismului.

Toate valorile de azi, materiale și spirituale, toate strălucitele victorii ale României socialiste, se datoresc curajului de gândire și acțiune ale comunistilor și cetățenilor români conștienți care, înfăptuind marele moment 23 August, au pornit mai departe la edificarea noii societăți.

România a optat atunci pentru drumul socialismului, în înțelesul său cel mai nobil și mai uman, și de atunci a înregistrat un prestigiu crescînd în noua lume care se clădea, prestigiu pe care politica partidului comunist l-a pus mereu în primul rînd în sprijinul unității

socialiste și a întăririi luptei pentru libertatea popoarelor, pentru pace și progres. Dar printre lucrurile cele mai de preț care s-au cîștigat atunci, valoarea cea mai deosebită pentru ființa patriei, adevărul cel mai înalt și mai necesar este cauza comună, unitatea indestructibilă dintre partid și popor, existența unuia prin celălalt, acțiunea lor de nedespărțit în cele mai importante acte de politică internă și externă, de construcție socialistă, de îmbunătățiri sociale și culturale continue. Aceasta este forța și strălucirea destinului României socialiste, României moderne, ale cărei baze s-au pus atunci, la 23 August 1944.

Constantin CHIRIȚĂ

ÎN ACEST
NUMĂR :

Un tezaur fundamental al
culturii noastre — interviu
cu prof. Mihai Pop

Reportaje, versuri

Cuvîntul cititorilor

Anotimpuri prielnice —
de Sânziana Pop

Poeme de Grigore Hagiu

IMAGINE
DE LA UZINELE
„23 AUGUST”
BUCUREȘTI

Solemnitatea de pe platoul Cotrocenilor

În ajunul marii noastre sărbători naționale, a avut loc în dimineața zilei de 20 august, pe platoul din fața Monumentului Eroilor Patriei, adunarea populară a cetățenilor Capitalei consacrată aniversării a 150 de ani de la mișcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu și solemnitatea acordării gradului de locotenent absolvenților noilor promoții din școlile militare.

În prezența conducătorilor de partid și de stat, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele Consiliului de Stat, conducătorul suprem al armatei noastre, zecile de mii de cetățeni au trăit cu intensitate momentele emoționante de cinstire a luptelor eroice duse de Tudor Vladimirescu și de pandurii săi pentru dreptate și libertate națională și socială, a tuturor eroilor patriei care, de-a lungul timpului, s-au jertfit pentru apărarea pământului țării, pentru împlinirea idealurilor noastre de unitate națională, de afirmare a drepturilor inalienabile ale poporului nostru de a fi stăpîn pe soarta sa, de a trăi liber într-un stat independent și suveran.

Înaltele semnificații ale acestei sărbători privesc deopotrivă continuitatea istorică a luptelor revoluționare ale poporului nostru care n-au conținut să se desfașoare spre atingerea țelurilor supreme ale destinelor României în pacea și progresul lumii, după cum înțelesul mării adunări de pe platoul Cotrocenilor a pus într-o puternică lumină împlinirile de azi ale societății noastre socialiste, ale întregului nostru popor, puse în slujba înfloririi patriei, a dezvoltării ei impetuoase.

Cuvîntul tovarășului Nicolae Ceaușescu, — aducînd un pios omagiu eroilor istoriei noastre, felicitînd pe tinerii militari, întreaga noastră armată, purtătoare a unor înalte calități patriotice, de mari răspunderi prezente — a subliniat cu tărie încăodată unitatea dintre partid și popor în construcția României Socialiste, în lupta neobosită pentru pacea și progresul lumii contemporane. Cuvintele conducătorului nostru, răspunzînd gîndurilor și destinelor unanime ale cetățenilor patriei, au avut și au un ecou pătrunzător în inimile și în puterea de muncă, în conștiința datorii patriotice de zi cu zi ale fiecăruia dintre noi. În preajma marii sărbători de la 23 August, ziua eliberării României, ce constituie și pragul noii ere socialiste, adunarea populară de pe platoul Cotrocenilor are pătrunzătoare înțelesuri și înaltă gîndurile și nădejile noastre spre cele mai frumoase succese — de muncă și de creație, pe care le dedicăm mereu patriei, conducătorilor ei comunisti, poporului nostru brav și demn.

Nicolae BALOTA

LUCEAFARUL

Umanismul creației

Umanismul este o condiție generală, prealabilă, absolut necesară oricărei creații literare-artistice viabile. Orice instrăinare a creatorului de experiențele esențiale ale omului și, în deosebi, de cele ale omului din timpul său, dăunează creației sale. O operă care nu are nici-o legătură cu problemele pe care le pune însăși existența omului din zilele noastre este o încercare sterilă, închisă în ea însăși. Or, o conștiință artistică, vie nu îngăduie închiderea în cercul strîmt al unei individualități. Creația înseamnă o depășire de sine continuă a artistului. Scriitorul — ca și orice artist — este o ființă care crează pentru ceilalți. Existența sa însăși, în ceea ce are ea mai bun, e un dialog. Dacă umanismul presupune o lărgire și o adîncire continuă a conștiinței umane, arta e chemată să contribuie, prin umanismul ei, la acest proces, la o umanizare continuă a omului. Căci scriitorul — și artistul în genere — nu este un insingurat, un izolat de corpul larg al omenirii și, cu atît mai puțin, de cel al poporului său. Scriitorul este, înainte de toate, o conștiință care veghează.

Un ideal umanist implică o cunoaștere a realităților ca și posibilităților umane, literatura e un laborator în care se caută și se efectuează lărgirea acestor posibilități. Expansiunea omului din secolul nostru, în spații și medii care păreau să-i fie prohibite, demonstrează prin fapte reale lărgirea posibilului uman. O asemenea prospectare, o lărgire prin explorare a sferei umanului poate

fi întîlnită în unele din marile opere de artă ale timpului nostru.

Cunoașterea și prezentarea omului așa cum este, cu luminile și umbrele sale, cu realitățile și posibilitățile sale, nu implică o identificare a lui așa trebuie să fie cu așa este. Ca și antropologia filozofică, ori diversele discipline care studiază ipostazele umanului, literatura, urmînd realul și posibilul uman, ajunge inevitabil la stabilirea unor sensuri ale existenței umane. Căci literatura se validează, în cele din urmă prin valorile pe care le propune. Opera literară și opera de artă în general se implinesc și se justifică prin valorile social-etice și estetice pe care le întrupează. Iar premiză a valorii și perenității opereii de artă e umanismul în care recunoaștem cel mai înalt statut al conștiinței noastre.

Omul societății socialiste trăiește un climat al încrederii în puterea sa creatoare. E firesc, deci, ca artiștii, creatorii acestei societăți, cei care prin menirea lor sînt chemați la proiectarea și făurirea unei lumi mai umane, să aibă o înaltă conștiință a valorii pe care o reprezintă creația artistică, și să deponă toate eforturile pentru lărgirea unui univers al valorilor, pentru înnoirea spirituală a oamenilor.

Actul creator are, în sine, o valoare etică. Într-adevăr, pentru a produce un obiect nou, pentru a da naștere unei opere, artistul trebuie să înfrîngă inerția materiei și a spiritului. Folosind o expresie dragă lui Nicolae Labiș, vom spune că poetul luptă cu inerția, în toate sensurile: cu inerția cugetărilor banale, cu inerția sentimentelor stereotipe, cu inerția moravurilor retrograde, cu inerția cuvîntului care îi oferă soluții convenabile, cu inerția însăși a artei care, de atîtea ori, cade, din nefericire, în imitația plată. Cel care crează cu adevărat, dă o viață nouă cuvintelor, însuflețește sentimentele, încearcă noi căi ale cunoașterii artistice. Actul scriitorului și al oricărui artist are sensul unei permanente înnoiri. Al unei înnoiri, dar și al unei extinderi a universului uman. Orice scriitor autentic aspiră, prin natura sa ca și prin finalitatea literaturii, să construiască din cuvinte o lume posibilă. Căci literatura nu reprezintă omul doar așa cum este, în realitatea curentă, ci așa cum ar putea sau cum ar trebui să fie. Ea e un univers al posibilului, e domeniul tuturor posi-

Fiorul la cei vechi
de Marin Sorescu

Poșta redacției de Fănuș
Neagu și Cezar Baltag

Televiziune, arte plastice,
film, sport

Anotimpuri prielnice

Cum se vede

și cum se aude

— Vedeți, auziți? spuse omul și se urcă pe piatra de kilometraj.
— Ce să văd?
— Păi, uitați-vă, spuse și întinse în aer un deget strîmb.

Dimineața de august era limpede și curată, panglica de asfalt șerpuia drept prin mijloc, de o parte și alta a drumului se vedea tot ținutul acela cuprins între munți. Cel mai departe erau casele cu acoperiș de țiglă portocalie, canalele cu apă limpede și strălucitoare, căpițele înalte de fin și stolurile de rațe sălbatice. Cel mai aproape era cimpul cu varză albastră, focurile de vjuri uscate și femeile care munceau. Uneori stăteau aplecate, călcău așa printre straturi și le vedeam foarte bine atunci când sandalele din piele de bou. Altele se îndreptau de spinare, loveau pământul cu săpăliga și prin fumul care venea dinspre focuri, le vedeam numai pălăriile rotunde de paie, și peste cimpul acela, femeile parcă zburau.

— Auziți? spuse omul.
Am crezut că se-aude soarele, cum răsare, se ridicase la capătul dinspre munți al ținutului și acuma plutea. Dar omul își întinse mina în altă parte, cocoțat pe piatra din marginea drumului imi arăta cu degetul zarea, și în locul acela aerul începuse să fiarbă și să bolborosească de parcă se pornise acolo o roată care torcea.

— Vintul? am întrebat.
— Pădurea, răspunse, fierbe așa toată vara, curăță aerul în partea noastră, gîndiți-vă câte miliarde de frunze se tot frămîntă, ori ați mai văzut și prin alte părți ale țării un cer așa?
Își mută degetul pe cerul albastru, trecu peste soare și-mi arătă o pasăre care zbură.
— Vedeți, auziți? spuse. Se vede ca în oglindă și se aude de parcă aici, deasupra-ar cînta.

Imi arătă apoi casele din depărtare:
— Vedeți, auziți? spuse. Se-aude și satul, se-aud porțile și fîntînile și cărele, și apa cum curge, și laptele cum cade-n șistar. Și cum își lovesc sapele și cum își scot caii și cum lovesc bicele. Și v-aș spune că eu aud și iarba cum crește și finul cum moare și cum se umflă cartofii și cum se umple sfecla de zeamă și varza cum pîrie și lubenițele cum se coc. Da, zise, și cînd se

vede și se aude cum se vede și se aude aicea, eu zic să rămîneți și să lăsați plecările în altă parte pe altădată. Dacă vreți să mergeți la pădurari, pădurea așteaptă, lemnele nu se trec dar pământul o singură dată pe an leagă roadă și acuma e luna august, vă rog.

Cobori de pe piatră și-și viri miinile în buzunar.
— Vedeți, auziți? zise și rămase cu ochii pe panglica de asfalt.

Prejmer

Un tovarăș director Ion Nicolae Toma, fost campion național la aruncarea ciocanului. De origine moș.

— Am văzut jos ordinul muncii clasa întâia, care este condiția recordului permanent?

— Avem 10.000 de hectare. De zece ani le iau dela un capăt la altul.

— Vă referiți la pământ?

— Da, zise. Întii și se obișnuiește privirea. Pe urmă îți intră în singe și-n oase.

— Cum se vede și cum se aude?

— Și mai ales cum se simte. Dar despre asta o să vorbiți cu tovarășul inginer. Tovarășul inginer Virgil Ștefan. Pe mine vă rog să mă iertați, spuse.

Biroul directorului era acoperit de hîrtii.

— Dumneavoastră să mă iertați.

— Eu vă iert zise. Nu știu dacă o să vă ierte tovarășul inginer.

— Mă iertați, tovarășe inginer?

— Să mergem, spuse tovarășul inginer.

Visul grînelor coapte

Imi arătă cerul albastru cu mina.
— Vedeți spuse, hala noastră are acoperișul înalt. Te sui cit mai sus și vezi cum se vede.

— Am văzut.

— Și cum se aude.

— Am auzit.

— Și ce se-nțelege. Fiindcă pământul nu e una dela un capăt la altul și primul rost este să-l cercezeți. De la sine într-o parte pământul dă griu, în altă parte legume, de la sine într-o parte crește pădure și-n altă parte se-aleg cimpii. Te uii întii ce scoate pământul lumină și te așezi pe direcția lui. Fiindcă și pământul are o fire, ca omul, și pământul are un adevăr. O dată adevărul trece în piine, altă dată trece în

vite și-n pești. Dacă aici, în „hinterlandul“ Brașovului de-o sută de ani pământul rodește cartofi și pășune, dacă laptele vacilor scapă din ugere pe pământ înseamnă că asta e adevărul în ținutul acesta, că asta e rostul știut. Există o tradiție-a pământului la noi în țară și nu mi-e frică s-o spun. Ce poate cîmpia nu poate podișul ci numai omul să fie sincer și să ia lucrurile așa cum sunt. Fiindcă ne-a încercat și pe noi visul grînelor coapte, realitatea boabelor pline și calde e un miraj, am crezut și noi că agricultura înseamnă doar piine. Am vrut să facem și noi piine aici.

— Se face piine oriunde în țară, am zis.

— Da, zise, dar dumneavoastră ați întrebat de recorduri, și recordul în părțile astea nu se numără-n griu.

— Păi duceți-mă atunci la recordul care se numără.

— Uitați, zise, și-mi arată o imensă ciurdă de vaci.

Am scris odată: ca femeile bune de muncă. Dar acum pășteau în pășune, se simțea de departe mirosul de iarbă, se auzea ruperea firelor crude, se vedeau urmele în pământul gras. Cele ca aurul se cheamă Jersey, cele roșii sunt de viță daneză ci numai belșugul de lapte este continuu și este alb.

— Chiar așa, am spus, picură lapte în iarbă.

— Da, spuse inginerul Ștefan, dau 4.800 kilograme de cap.

— Doamne, am spus, „hinterlandul“ Brașovului se scaldă în lapte.

— În parte, zise. Din altă parte facem brînzeturi și unt.

— Faceți? am zis. Vreți să spuneți că-l vindeți?

— Nu, zise, nu-l vindem, avem fabrică proprie, ca să zic astfel, suntem industriași.

— Și mină de lucru?

— O, zise, satele dimprejur. Deservesc și fabrica de mezaluri.

— Tot proprie?

— Și fabrica de prepararea furajelor și fabrica de alcool.

— Și oamenii?

— Oamenii? zise și privi împrejur.

Cardinalele omului

— Eu cred că omul trebuie ales după toate punctele cardinale, spuse doctorul Păstîrnac. Să știe cum bate vîntul, cînd bate vîntul și cum trebuie folosit.

ION VLASIU :
MATERNITATE

— Navigația în agricultură e grea?

— Tot muncă multă, tot muncă bună, oameni cit mai puțini.

— Asta este deviza?

— Asta este realitatea.

— Și la crescătoria de pești?

— Da.

— Și la crescătoria de nurci?

— Da.

— Odată oameni stabili, a doua oară specialiști.

— Nu lucrați cu sezonieri?

— Nu.

— N-aveți fluctuații de forță de muncă?

— Și specialiști? Că doar asta nu se învață tot din tradiție.

— Specialiști-i formăm. Eu sunt specialist de veterinară absolvită la București, dînsul e specialist de agronomie absolvită la Cluj. Ce știm îi învățăm și pe alții și pe urmă îi trimitem și-n alte

părți. Tehnicianul meu de la pește este acuma în Danemarca, citește cărți.

Rise.

— Nu se poate altminteri, aici spre exemplu sunt zece hectare de pești. Zece hectare oglinda apei, cum se spune între specialiști.

„Oglinda apei“ nu erau heleșteie, erau izvoare de munte, cu apă rece și repede pentru păstrăvi curcubeu. Ferma era o grădină cu flori și pomaturi, erau poștațe cu ierburi între canale cu apă, se vedea cerul și jos și deasupra și soarele, ca banul de aur în apă, ca o gură de foc, sus pe cer. Erau oameni la coasă, între canale, în dimineața aceea, dar de pește se ocupa un muncitor.

— Tot unul singur?

— Tot.

— Tot după roza de vînturi?

— Tot. Gătejel, spuse doctorul, adu lingura și dă la fund.

Omul aduse o nadă rotundă, cu plasă, și scoase întii păstrăvi mari, de prăsilă, îi puse pe iarbă, pe urmă îi puse iarși în apă, peștii mici nu-i mai scoase îi ținu peste apă, în neț.

— Asta e greul, spuse doctorul Păstîrnac.

— Prinsul?

— Nu. Incubația.

— Mulsul, spuse inginerul Ștefan.

— Mulsul, da, fiindcă icrele le scoatem cu mina, spuse doctorul, în incubator. Pipăi peștele cum pipăi ugerul vacii și pe urmă apeși. Ce iese alege ca lintea-n ulcică, viața de-o parte, moartea de-o parte, doar ce o galben păstrez.

Icrele moarte le curățăm cu pipeta, ca la laborator. Și pe urmă vin șapte zile, ca în poveste, și făt-frumosul deschide gura cit sura și ce băgăm înăuntru sunt ouă de pasăre tină și splină de vaci. Și fiindcă puietul este fotosintetic, totul stă sub capac. Și fiindcă puietul este sensibil acimizarea se face afară la umbră. Pînă ajunge o generație de pește la apă, noi suntem frînți.

Rise.

— Dar pe urmă apa e bună, bogată în oxigen.

— Apa e naturală?

— Păi cum spuse.

— Și tot pe tradiție?

— Păi dar, spuse inginerul Ștefan.

Iubirea la urmă

— Nu, zise, la început. Cîte roade iscă pământul este iubirea dintii. Să înțelegi asta și este de-ajuns: anotimpurile fără-nterupere, mugurii, florile, roadele așezate frumos, pe pământ. Noi suntem oameni și oamenii uită, dar iubirea de sine-a pământului este un lucru neînterupt. Dacă și oamenii... Ei, spuse, dar pilda asta o înțeleg prea puțini. Să faci ca pământul, atî: simplu, drept.

Forța asta de-a te neclinti în iubire. Ce avem este forța de muncă, este încrederea în pământ. Tot un fel de iubire. Așa cred: legămîntul asta al nostru pe viață cu ce scoate pământul afară-n lumină și cu ce leagă rod. Iubirea noastră unii de alții mai moare, mai scapătă și se pierde ca soarele în asfințit. Iubirea noastră pilpîie și se risipește, pe oameni îi mai desparte și vîntul citeodată, da ia uitați-vă, spuse, pământul are doar anotimpuri prielnice: pămîntu-i pămînt.

Sânziana POP

Grigore Hagiu

poeme

noroc

nedesmințit

adie-un dor de patrie înaltă
statornică în suflet
mai pură la temeiuri
argila arsă pe colinele bărbosae
filtrează apăsarea
coborînd din spații
și norul alb visînd la păsări
jos în adîncuri
văzduhul mutat
din blocuri de cleștar
și scăpărată
vizibilă din roi lunar
potcoava gravitației
care pe țări ne ține
noroc nedesmințit
și din vechime

să-i spunem

să-i spunem gravitație de Dunăre
să-i spunem gravitație
de munții Vrancei
de Olt și Mureș, de Siret
de Apuseni și Vatra Dornel
de Crișuri și de Dimbovitza
și de Măcin de Făgăraș
oriunde numele tidică
o piatră de hotar
și piatra de hotar
fantome mult mai mari de nume
oriunde apa limpeză
o linie mai dreaptă-a vieții
oriunde florile de stîncă
și arborii de cremene mai tare
în zbrî de zi pulsează-n creștet
cu aurițele odoare

mumele

atoateștiutoare

sînt mumele atoateștiutoare
acolo nu ajunge
decît greul greului
pămînt din care ne-am născut
și orice lir de singe este acul
vibrînd pe vechia seculară
cutemurat de bubuitul subteran
la raza azvîrlită
de pîntecele lor enorm
pulberărie gîngășă își simți pe umeri
capul
mireasmă gînditoare
sub aripă și ploaie
ele-ți dublează pasul
orișunde mergi
cu-o nemișcare largăcută
câci orice despărțire
ar fi un fel de jupuit de piele
un fel de rană căzătoare-n gleznă

frate cu piatra cea scumpă

o dulcea mea gravitație
știi pe alte astre în lună
de șase ori mai usoră este tăptura
dar eu și acolo te-aș duce cu mine
într-un timp viitor
să nu se strîce și piardă

dovedita alcăluire de sine
gura mea lingă tine
stă în cumpănă nobilă
rostește cuvinte rotunde
mai mult nu se poate închipui
mers mai trumos
mai demne zboruri
migelă totuși numai de om
înima mea îți mărește oglinda
și se simte acasă
crește odată cu celelalte virste
la citeva clipe respir
un calcus de vioră
sînt frate cu piatra cea scumpă
trezind aurițele inele
în mîzul și trunchiul de tei
de tei înlorit

noapte de vară

mă leg de tine
adică de leagăn și valtră
de cei care-au fost
care sînt
și vor fi
de dalini
de crez
de unica noastră
șansă-a-mplinirii în lume
pentru traza mare ce ești
îmi simt un destin de vocală
și e noapte de vară

și s-or putea să revină-acea noapte

înflorită
la citeva sute de ani
cînd se poate-azi trăsînd
petrecut prin abur de rouă
zămislitoare
capul încins de o dragoste
devorantă
și scrisul din lespezi
de marmură
cu însemnele veacului
este tras
crenelat pînă-n adîncuri
de la văzduhu-nstelat
la iarba înrădăcinată-n greleri

doar gloria

și dintr-alteea drumul
alegi doar unul
să poți să îți tu însuși
în deget
cu inelul de logodnă
al acestor gravitații
de Dunăre
sau le-nlășori
suav în jurul gîtului
să nu se plece truntea
niciodată
rămîn vertebrele turnate
meru pe-nînsul cel marmoreean
și dacă spații se străbat
sînt străbătute laolaltă
cu vîlaga tuturor lucealăr
doar gloria îl urcă
în auzul lumii
pe cel înșingurat arareori

sămîntă liniștită

pildă să luăm de la semînte
de la cele mai umile
radul de-acum e de preț
dar cel viitor își vestește
taina din umbră
grea este orice atingere
cu pămîntul
totul se-vață
trebuie să arzi pînă la capăt
să rămii doar tiparul
denn de tenaștere
noi l-am ales
întoarceri nu mai sînt
și nu vor fi
sămîntă liniștită
vezi tu-nstelarea vastă
orbînd pe dedesub

cum

ai privi din virful

să ne potrivim oasele
după stelele Carului Mare
pe-nclinea noapților de vară

sînt ochi mai mari și mulți

privind prin noi
spre astre mai îndepărtate
și dacă norii sînt
fîntini în libertate
și-n aer mai există
și alte gravitații
aripa păsării în zbor le sună
lin nemărginirea
descoperă-le harta lor ăesută
din curcubeul
întreitelor culor
cum ai privi din virful
unei generații viitoare
din noi desmărginîți
pipăindu-și începutul

nufăr de lebedă

steme de aur
steme vărtice
semne-ale trudei din adîncime
cînd gravitația surd clocoțește
ies la iveală
încrustate în lut
dar tîrimul de suflet
adîncul adîncului nostru
nu-i tocmai miezul
cerbicea mindria și greul

lucrînd la matrice de os și de carne
în lagure lipățul este-nghîțit
dar chipul născut suprafeței
nufăr de lebedă albă adie

statornicie

dacă lacrima plînge cu ochi
dacă lîntina trezește izvoare

VERONICA GALIȘ

Sărbătoare

Sub ape dospesc vase cu mire,
Nunțile luminoasă-n potire,
Lingă satele cu ochi albaștri
Lemnul de cireș se face mire.

Cintă izvoarele Patriei, Cimpille
Pe trunchiuri de apă dau floare —
Crește grâu dulce pină la piept, pină la ochi
De nu se mai vede omul călare.

În amurgul înalt

În amurgul înalt se topesc trandafiri,
De lumină prea dulce îți vine să suferi —
Fecioarele aurite de soare și ploaie
Trec apele pe frunze de nufăr.

Să-ți faci încălțări din crinul amurgului
Și să întrebi în drum pe floare :
— „Nu l-ați văzut pe mirele meu ?
Are luntrea cioplită din soare”.

Cina se servește pe tava din flori,
Cimpil de luciferi rodesc între sate ;
— Nu l-ați văzut pe mirele meu ?
Sulțelul lui e ca o adăie luminată ;

Mirodenii sint vorbele lui,
Privirile sint potop de lumină,
Fără el păsările toate
Se culcă înainte de cină...

În amurgul înalt se topesc trandafiri,
De lumină prea dulce îți vine să suferi —
La picioarele mele bat frunze de nufăr.

PETRE GOT

Își lasă ora

Își lasă ora-n suflet găleata aurită,
Să scoată lamura depusă în adânc,
Nu mai există, există-un cînt,
Mai tare, din adânc.

Lumini și cânturi vulesc în trup,
curat, neîntrerupt...

VASILE PĂTRU

Marele arc

Cit e de îmbelșugată rîva aceasta cu flămuri
pe care noi o numim a patriei.

Marilor construcții își încep arcului,
de la poalele munților pină peste teraselor mării

Încît unde crește o stea se ridică o cată,
unde iese un soare se revărsa o uzină,

Un strugure, un fluture sau un munte,
supun marilor dureri de a trăi, frumusețea,
minunea care ne este dată perpetuu,
și-n care orice arc se-nchide zimbînd.
Hai să cîntăm prietenii, căci ziua e mare,
apele cîntăsează melodii la maluri,
iar pămîntul îngînă veșnicul refren al
recătelor.

Arcul, întindeți arcul.

VASILE ZAMFIR

Asemeni

Intirzi pe urmele scerșului,
Mîrștea văzduhului bate aripi înainte
liniște —
ploaia-i ierbinde,
Umbra prin cîmpuri tăcerea,
cu pașii mei umbra, asemeni!
Noaptea lucerilor coboară,
Cu ochii copiilor gemeni.

De la care pasărea

Innoptat călător
am poposit o clipă
la porțile — adîncii ale ierbei.

Cuvîntul cutremurat de hor
niciodată nu s-a lăsat
pradă somnului.
Adună muniții, și apele, și locul,
în nepotolită, mișcătoare oglindă,
timpul și locul,
de la care pasărea deprinde
asemenea mie
baladele noastre de mai înainte.

NICOLAE NASTA

Știu o zi

Eu știu o zi cînd lanțuri au căzut,
Cînd din adîncul vitregiei restrîște
Mai dirz, pornit-au mii de comuniști
Pe drumul printr-o gloanțe început.

Eu știu o zi în care peste veac,
Urmașii mei cînsti-vor ne-ncetat
Pe cei ce noaptea țării-au alungat
Și-au presărat cu maci, pămîntul dac.

Pădurile

Prin marea pădurilor
sîntem mai puternici.
Prin frunzele pădurilor respirăm
și înălțăm spre soare
stoluri de privilegiatori
Prin rădăcinile pădurilor
scriem de sub iarbă
mîndrie și cîntec.
Noi, înșine lucrăm și curgem
de milenii și peste milenii
din lînștea
și din turtuniele pădurilor noastre.

Pentru cei ce au fost

Tăceri incrementale în camere de lît
Gătite-n alb cu albe ștergare înflorate,
Cu voi am stat de vorbă la ceasuri întomno
Și fiecare clipă, amaric m-a durut.

Tăceri ivite subțiru din ceruri fără sori
Mi-ați despletit de-a valma cununiile de vîl
În tunii lurbunde de viscol și de-abis
Și toc din raze oarbe mi-ați revărsat pe flo

Tăceri de cruci în albe tăceri de lună-n cer
Întinse cîmiltre spre zări fără lăeoastră,
Și astăzi tremur încă la omințrea voastră
Și să vă scoat din suflet, cu sulțelul încerc.

În Roșia Montana fiecare bărbat e miner
și au fost mineri și părinții și străbunii
străbunilor lor. Aurul a atras aici lume
de pretutindeni și tot aurul și proprietatea
inegală asupra lui a creat grave stratificări
sociale.

Ajunghind sus stăpînesc, după o jumătate de
oră, lăsînd la o parte ceea ce mai aveam de
văzut aspectul întregii așezări. Aici, poate mai
mult ca oriunde vechiul cu noul se învecinează
cu o claritate de definiție.

Jos, concentrate în jurul gurilor de exploatare,
instituțiile publice apoi blocurile noi, au o
linie precisă, un stil. Sus, am intrat într-un fel
de piață în jurul căreia dormitau case cu un
etaj, cu o linie greoaie, inestetică, voind să
impună ideea de putere și avuție a unor pro-
prietari nevoiajați decît de la parter, din cir-
ciumă, pină la etaj în niște încăperi prea spa-
țioase, inutile și umiltoare.

Fiecare casă a fost circumă și de aceea fie-
care e curbată puțin sau face colț cu alta do-
vada unei ademeniri instinctive de negustor.
Cîteva au coloane, dar acestea seamănă cu
niște circiumari beți, ieșiți la pozat de un văr
a lor din Abrud.

Am cunoscut așezări de deal, de șes și de
munte. Din bani de pe grâu, lemn și cărbune,
s-au ridicat case într-un anumit fel. Din bani
de pe aur cu totul altfel. O așezare de deal,
bunăoară, un tîrg vechi de negustori de ce-
reale și pieltele de oi au un stil în stilul lor ;
o casă dintr-o margine seamănă cu o casă din
cealaltă. O casă nu reprezintă un stil ci un cî-
mpicru, o întîmplare alcătuită toate la un loc
un fel de baroc fără nici o pretenție.

Prima mea cunoștință, minerul Red Iulian,
acum pensionar, îmi arată piața, niște mese
de ciment și spune :

— Vezi dumnea, partea asta trăiește o dată
pe săptămînă, simbătă, cînd vin oamenii de
peste munte cu produse. În locul ăsta venea
altădată gozarul, negustorul, ge-unbașul de aur
și se țirguia. Avea geantă și trecea de la masă
la masă, lua între degete aurul, îl pune în
hirtiuță, așa cum aduni semințele, îi dădea
banii de hirtie și cu asta gata țirgul.

— Cît ați vîndut gozarului ?
— Nici un miligram. Eu n-am avut proprie-
tate. Am muncit la ștampurile proprietarilor
de mic. La urmă m-am dus la Petroșni. Mă
facusem mare cît stătușem acolo și într-o zi
m-am întîlnit cu o cunoștință de-aici și mi-a
spus : „Hai înapoi că acolo sînt cozonați pe
toate gardurile”. Și am intrat iar la proprietar.
Mă cheamă Red și poate că străbunii mei ori
venit din altă parte, dar cu toate asta stătu-
șe neamul nostru aici prea mult cu să nu fie
lucru urit că n-am putut să ne facem rost mă-
car de-o piua.

Tace și-și plimbă privirile peste tarabele de
ciment goale apoi își întoarce capul mai repede
spre casa lui unde deschisese geamul so-
șii, să-l chema.

— Bine, se scuză el, mai stăm noi de vor-
bă. Dacă ai să te uiți după mine, nu te mira
că nu merg prea repede, pentru că pe noi si-
licoza nu ne iartă.

Plec mai departe călcînd pe pietre mari cit
bocancul, pe care trebuie să fi hurdacat altă-
dată docare și să fi științea de a o circiumă
la alta potcoave de cai nemunții și intru pe
o uliță sau stradă, în orice caz fără acoperi-
rea exactă a noștrilor cunoscuți. De la o ca-
să cu etaj, un corp de clădire care ocupă că-
vă zeci de metri se deschide un geam la care
apăru o domnișoară. După cum stătea singu-
ratică între atîtea geamuri m-a dus gîndul că
înima iubitei nu putea fi cucerită prin sere-
nade decît în fața unor asemenea case cu zid
alb, direct în stradă, cu geamuri multe, mici
și rînduite egal. Aici, pe cîțiva zeci de metri
și privind numai în stînga, găsești o farmică de
Veneție, căci în partea cealaltă, în dreapta e
o gospodărie țărănească în toată regula, casă
cu ceardac, curte largă, un purcel, iarbă și
flori.

— Bună ziua, zic domnișoarei. Aș vrea să-
jung la echipa de zildare. Mai sus nu ?
Nu mi-a răspuns la bună ziua, nu mi-a spus
nînic, nici nu mi-a zîmbit, s-a clătînat ușor,
ca o floare. Totul seamănă cu omul Pentru
că pe o poartă de sub tereastră, un fel de ușa
medievală iese o bătrînă sprîmîntă în cîrjă și
după ce lovi cu virful pantofului în virful bă-
tului își mută piciorul și se așază pe o banche-
tă de scînduri.

Îmi mut haina pe celălalt umăr și plec că-
cînd de pe o piatră pe altă, urînd greu prin
călcarea năucitoare de amiază și fac cu toate
acestea o remarcă precisă : aici femeie merg
mai frumos ca oriunde. Poalele rochiei o iau
înaintea pasului, nu așteaptă să fie bătute de
picior.

Cobora îmbujorată cu fața pîstruiată, o fată
de vreo 18 ani, cu coadele făcute meli deas-
upra urechilor, îmbrăcată într-o rochie de e-
pocă. În sfîrșit, eram aproape.
— Puțin mai sus de unchiul Vila, mă lămuri
ea de departe. Eu mă duc să caut o farfurie
cu flori.
Ei, da.

Am puțin de coborît, apoi ajung pe o bu-
cătă de drum drept ca o punte, aflat chiar pe
marginea unei fose scurgeri de apă. Am în
față Gura Văidoaia, o căscătură imensă, întu-
necată, într-un perete de stîncă înalt, de
culoarea tablei ruginite. Soarele îl bate drept
în față scînteindu-i cite un grăunte galben, iar
spărtura aceea în formă de gură de pivniță,
stă și mai ursuză și întunecată.

Pe partea astalaltă, tot sus, o casă își cobo-
ră peretele vîrșit, prăpăstios pină pe margi-
nea unei stînci. Din fața casei, se aude o voce
tinguită de băiat firav sau de femeie supărată,
care-și plînge o grea nedreptate :

„Toate fetele merg de mină / la fîntînă
Numai bade-al meu nu mă lasă /
să ies din casă”.

E amiază și e arșiță, dar vocea aceea chea-
mă amurgul de purpură și întunericul să poată
fugi, iar dacă e ascunsă după o stîncă cheamă
încurajarea și nădejdea

O altă voce strigă, stop ! și cîntecul se frî-
ge dintr-o dată, acoperit de zarvă.
— Îți fi șef.
Am tresărit.

Din stînga de jos, de sub drumul drept ca o
scîndură suspendată mă țintulește un bătrîn
cu mustați blonde, scund și cu priviri abas-
tre, agere. E unchiul Vila.

Unchiul Vila se aiese din mijlocul unor
bărbați care ciopleau niște grînzii și porni să
urcă.

Nu sînt șef și nici nu arăt, dar faptul că nu
m-a mai văzut pină acum l-o fi dus în eroare.
Așa că mă grăbesc să cobor ; da chiar las să
se înțeleagă că-s șef, ca el să spună ce are de
spus.

— Eu am contractat cu dumnealor, zice,
să fac șteampul într-un număr de zile (E vorba
de reconstituirea unui șteamp pentru filmare,
la care va căra Fefelegă). Am zis în
început atîtea zile că dumnealor nu cunosc.
da eu da și așa m-am tocmît. Am spus cîntic,
că la noi oamenii sînt de treabă. Dar nu-
mai bine ce l-am început îmi dau seama c-o
să-l termin mult mai repede. Dacă fac eu așa
cu băieții ăștia de sub comanda mea, mi se
mai dau banii după înțelegerea dîntii ?

A rămas cu sprîncenele arcuite așteptînd
să înțeleg. E un bătrîn cam de vreo 70 de ani,
sprinten, poate prea sprinten pentru vîrsta lui,
mai degrabă dornic să stea de vorbă cu un

neunoscut decît să ia bani după înțelegerea
dîntii. Nu cunosc înțelegere dar mi se pare
mai mult decît logic să se respecte contractul
și zic da !
— Asta am zis și eu, sărî bătrînul pe o grîn-
dă. Să n-ai băi nici o grijă. Acu să vedeți ce
facem aici. Facem șteamp unde o să care în
film femeia aceea minereu cu calul.
De la unchiul Vila aflu cu mirarea omului
din regiune de dealuri, obișnuit s-audă de
proprietăți arabile de mii de hectare că si
muntele de aur a fost împărțit între proprie-
tari. Bătrînul sare de pe grîndă, mă ia de mină
și mă duce mai deoarte să-mi arate.

Aici, ce se vede, cioturile acestea de lemn
au fost șteamp. Tot eu l-am făcut, cînd l-am
făcut.

Se aude din nou o explozie infundată ca o
bătăie de tun în margine de sat și unchiul
Vila întoarce capul spre Cetate. Lovit iar,
muntele fumegă și unchiul Vila întirzie cu
priviri curioase, încîntat de spectacol.

— Eu nu știu să spun prea multe despre
munca de azi. De mult nu mai muncesc în
mină și nu prea o cunosc. Toată tineretea mea
am muncit la șteampuri. Văzu că nu știu ni-
mic și-mi explică. Șteampul e o roată mare,
o să vedeți, care merge cu apă și pune în
mișcare piua care sfărîma piatra. Dar piatra
trebuia sfărîmată sus, adusă bucatele, ca lem-
nul s-o poată fărîma. Bătea piua în el de
miercuri pină simbătă fără oprire și tu om
trebuia s-o pîndești încîntat. Așa am fă-
cut, cu capul aici pe malul ăsta o tură de 17
ani ; închideam ochii o oră-două pe zi și a-
tunci nu-mi dormeam somnul ca lumea, mă
frîmîntam dacă-i multumit proprietarul.
Mare lucru e omul eliberat !

Stîncea din fața noastră continua să arunce
scînteieri galbene și unchiul Vila pricepu că
mă înșel.

— Nu, făcu el dintr-odată. Ala nu-i aur, e
galită, boala muntelui. Uite asta, făcu el a-
dunînd între degete puțin pămînt galben stă-

Itinerar de D. HONCIUC

rînicos. Cum o vezi e așa de tare că mîncîna
încet și o șină de tren. Scipirile acelea-s în-
șelătoare, nu-s aur. Roca are vîrstele ei ca o-
mul, așa cum are pomul, copacul. Ca să-i
găsești aurul, trebuie s-o pîndești bine, s-o
cunoști, că nu-i peste tot. Ai priceput-o te
daci după ea. O să vedeți găuri mari ca asta
de sus, scorbura de deasupra noastră, că
poți să plimbi casa prin ea, dar și
găuri mici, numai puțin mai groase ca
omul. Asta însemna că aveai noroc. Pen-
tru că proprietarul nu te angaja pe bucata
lui dacă nu aveai filon. Dacă descopereai era
bine și pentru proprietar și cîștigai și tu ceva.

Cu gîndul la cei de-acasă intrai în întuneric
zeci de metri numai că aici e nenorocul, dră-
guța de ea, roca, nu-i place numai bine, te
lasă și atunci tu, om prea trîdîl, trebuia s-o
iei de la capăt. Mare lucru e omul eliberat, și
înaltă iar vorba. Și numai rostirea acestor vor-
be îi lumină și-i bucură bătrînului chipul și
după ce se uită cu autoritate copilăroasă la
băieții de sub comanda lui care ciopleau
grînzile, se așază iar pe un mal bătînd din
picior. Am să vă spun atîtea lucruri că mă-i
cîntii pină la urmă, că cîntea o prînesc de
la omul căruia i-am făcut un bine sau i-am
adus ceva la cunoștința lui.

Cu toată mustața și cu ochii lui ageri, cu
toate că se răstește încrunțat la trecutul lui
nu te temi de el, copiii poate nici nu-l respectă,
tropăie în urma lui, dar îl îndrăgești după
primele vorbe.

— Pauză băieți ! strigă bărbaților care cio-
pleau.

Înainte de asfințitului mă cățaram spre Văi-
docia, călcînd pe virfuri printre bucatele
de stînci prăvălite în fața gurii, atent să nu fac
zgomot, pentru că tot ce știam despre munte
este că zgomotul produce căderi. Le știam pe
cele de zăpadă. Dar ce-i cu asta... Așa după
cum se uitau la mine peretele și stîncile aș-
pîte în fața lui o puteau oricînd lua una la
vale. Și cu cit mă apropii peretele crește și
doar eu înălțimea mea în înălțimea lui
de zeci de ori. Dar îmi înving teama și mă
apropii. Înaintez tot pe virfuri și cu fiecare
metru cîștigat stîncea se înalță mai mult deas-
upra mea. Ajung chiar aproape de intrare.

Trebuie să mă fac un singur pas și s'întîr-
ntru, dar o liniște minerală mă-necănește în
pragul intrării. Totuși intrați și iau primul con-
tact cu întunericul.

Nu mă-nucumt nici să-i socotesc adîncimea,
mă uit doar cum coboară puțin și cum pe
umăr urcă. Se văd capricios alte nișe „puțin
mai largă decît omul” — și de undeva se vede
strecurată o fișe de lumină. O fi sărît pe
acolo, fără voia ei, o bucată nepermisă de
trupul stîncii, sau un om a atacat-o pe acolo.

Această imensă pivniță a fost cărată jos cu
tarnița. De aceea Fefelegă e un simbol al
tuturor obidiților. Fefelegă este Sisif, este

„Niciodată nu trebuie să uităm că sîntem comuniști, că
sîntem revoluționari, că avem obligația să transformăm în conti-
nuare societatea noastră pe baze revoluționare, să creăm relații
noi — nu numai naționale, dar și sociale, de echitate, de repar-
tizare mai bună a veniturilor — condiții cit mai bune de viață
pentru toți oamenii muncii, în așa fel încît fiecare să poată spune :

Minerii din

Crist. Fefelegă e omul înrobît de două ori
și de om și de natură ; de destin. De trei ori.

Și o asemenea luptă dintre om și natură nu
putea fi lipsită de superstiție. Adîncul stîrnit
s-a răzbumat pe ea și ea a răbdat. Ea era pu-
ternică prin răbdare. Pentru că aici deoptri-
vă om și natură au fost puternici. O aseme-
nea luptă nu se putea duce decît între părți
egale. Fiecare, însă, ieșea înving pină la urmă.
Pină cînd a venit vremea ca din această luptă
aceia unul, cum e firesc, să lasă învingător. Și
aceia e omul de mîr.

Duhul, puterea miraculoasă a muntelui a
trecut în stăpînire omului. Citesc din loc în
loc niște numere în chenar roșu, pe care a
doua zi directorul minei mi le explică.

— Am luat probe de laborator și vom săpa
cînd va veni rîndul.

Ită cum omul nu va mai trebui să dezbătă
la întîmplare. Direcțiile de atac sînt stabilite
prin probe de laborator. Roca nu mai are ce
face, se va supune. Asemeni unui duh rău,
miracolul ei, a fost spulberat simplu, prin
cîteva cifre. Mă plimb prin scorbura întu-
neacă și nu mă mai tem. Mă apropii, pun
mîna și nu se întîmplă nimic. Omul a biruit,
a pus ordine. E răbdător, are calmul învin-
gătorului.

Am ieșit în pragul Văidoaiei cu sentimentul
și mulțumirea că mă întorc dintr-o excursie
foarte lungă.

Calul Bator filma. Era foarte aproape de
Gura Văidoaia, suit pe stîncă de doi băieți din
sat.

Soarele asfințea pe alocuri și numai în
curte mai strălucea cu o lumină limpede și
moale de seară. Toată lumea dansa după o
melodie tropăitoare. Regizorul nu se ocupa de
actori, de figurație (se repetă) urmarea calul,
o gloabă albă și bătrînă țînut cu funii de băe-
ții ascunși după un bolovan ; chiar pe mar-
gine, pe care singur n-ar fi fost în stare să
se ție.

Regizorul îmi făcu semn să mă dau la o
parte să rămîn numai calul. L-au pus în
cadru, pată albă. El e calul Bator cu care
Fefelegă căra piatră pentru proprietari. Du-
pa nume Bator e umur dar ea, Fefelegă,
Maria Dinului, nu a avut niciodată pentru el
nici cel mai slab cuvînt de învîrăbire, ci o
„prietenie aproape omenească” Mergeau a-
mîndol cu capul în jos, Fefelegă mincîntă de
vîrsat pe față, Bator slab și bolnav, rezemin-
du-se unul de altul : „Ho mă Batore, ho că
doar eu dau turcii”. Iar cînd în casa la Fe-
felegă era mort, Bator stătea legat de poar-
tă. Și dacă pină în cele din urmă Fefelegă
l-a vîndut, s-a întîmplat așa pentru că nu
s-a putut altminteri.

— Ați fost multe naționalități aici...
— Și sîntem, vorbeam la amiază cu mi-
nerul Red. Minerul îl iubește pe miner.
Se-nfrățește.

Toderaș, Bartoc, Red, Vila toți sint mineri
din Roșia Montana.

Gata, jos s-a terminat melodia aceea tro-
păitoare. Soarele începe să se retragă și din
curte, mai lușete numai pe un gard de zid
împodobiți cu crengi de brad. Calul Bator,
în rolul cel mai greu, de pata albă lîngă
gura întunecată a Văidoaiei stă cu ochii în-
chiși. Se aude iar vocea aceea de desnădejde
și jale și jos, printre percheile oprite din
daua trece cîntînd odată cu îndesirea întu-
nericului, toboșarul cu voalul miresei pe cap.

Pentru că mireasa, o fată săracă — dată
cu sila după un fiu de bogătaș, chiar în noap-
tea nunții se îndrăgostește de ceteraș, aruncă
la o parte valul și țuge cu el.

„Numai badea-al meu nu mă
lasă / să ies din casă”

Dintr-un zurlit cu șapcă pătrată pe cap și
frac, acum cu podoaba miresei pe el, toboșar-

rul umblă încet prin nunta fără mireasă,
ca un duh, ca o prevestire de rău, atrăgînd
nevinovat asupra lui forțele oarbe ale răz-
bunării. O tristețe de cea mai aleasă țî-
nută. Mă uit o clipă în spate, deasupra
mea la peretele stîncii care și-a oprit scînteie-
rile auri de cu zi lăsînd în loc, de sub
talpa lui un țîrîrit jîlav de greiere. Ceva ase-
mănător cu clătînarea unui fir de iarbă în
fața coșaului.

— Dați-i zahăr lui Bator și coboriți-l cu
grijă, strigă regizorul de jos.

„Roiul cel mare” a lui Bator urma în ce-
lelalte zile cînd alături de Fefelegă (Leopold-
dina Bălănuță) avea să care minereu la
șteampul lui moș Vila.

— Cum o să legați, Pița (celălalt regizor
e Mircea Verolui) cele patru nucele ?

— Prin păcat. Va apare mereu un bărbat
și o femeie, la nunta, la circiumă dar de
fiecare dată la primul semn de împotrivre
a oricui ei lasă capul în jos și pleacă vino-
vași, umiliți.

— De ce ?
— Pentru că dragostea lor nu-i liberă, au
în urmă un copil părăsit.

— Si ?
— Vreau să zic că dragostea adevărată e în
afara păcatului. Stai mai așa că am treabă.
La urma urmei am compasiune pentru ei.
El e un miner de demult. Ea, femeia lui are o
biată umbreluță, dar el n-are bocanci în pi-
cioare, n-are decît o pereche ruptă.

Mă dau de-o parte gîndindu-mă iar la or-
dinea și dezordinea sufletului omului.

Mă uit la viitorul apropiat al filmului no-
stru : Pița, Verolui, Demian, Boruzescu, Șerba-
nescu.

Fiind în Roșia Montana trebuie să nu
scapi ora 11 noaptea, cînd se întorc din șut
minerii. Vin grupuri intrînd în lumina
electrică cu lămpile de carbid aprinse pen-
tru că vorbesc între ei despre roca (sau tac
despre ea), beau la restaurant cite o prună
înainte de masă, apoi tot cu lămpile aprinse
se despart urîndu-și pe rînd „roroc bun”.

Am ascultat de fiecare dată salutul acesta
la despărțire sau întîlnire și abia cînd am
văzut scris mare pe ușa de intrare în gale-
riei sectorului I Cetate „Noroc bun” am
înțeles de ce uramă această spusă oriunde
nu are în ea nimeni superficial, e gravă la
fiecare rostire, plină de emoție și încu-
tărare.

Omul cu care am urcat spre mină, mais-
trul Sectorului I Cetate, mi-a spus :

— Numele meu e simplu, Brutus — To-
deraș Brutus.

— Ne-am mai cunoscut ieri la tovarășul
director Toderaș.

— E chiar fratele meu.

— Sînteți filii de măcelar.

— Și ce ?

— Știi ce l-am întrebare pe director, nea
Brutus ? Cite inele de aur are.

— Are unul, l-a luat de la Cluj.

— L-am mai întrebare cite dactilografie are.

— Păi ce să-ntrebi și dumnea.

— Sînt numai trei pe toată mina. L-am
mai întrebare și el mi-a răspuns că n-a fost
la București de trei ani

— Ce să faci un miner adevărat la Bucu-
rești ?

— Mi-a spus că oriunde, mina se soco-
tește numai în adîncime.

— Da, vom intra la adîncime de plus o
mie de metri.

— L-am mai întrebare cîți bani cîștigă un
miner. Mi-a spus că Bartoc a cîștigat și
zece mii pe lună.

— Depinde de roc

Fiorul la cei vechi

Admirat în toate timpurile ca un model de tragedie, un fel de Laocoon nu în piatră ci în vorbe, „Antigona” merită să fie privită mai de aproape și din punctul de vedere al construcției.

În primul rând, de ce îi zicem tragedii? Și, în general, de ce zicem tragediilor tragedii? Că mor oameni? Aceștia mor oricum, și fără ajutorul teatrului. Greșala autorilor în această privință a constat în echivalarea morții cu tragedia sau, mai încoace, atașarea, rizibilă, a unui epitet optimistă lingă moarte. Moartea în sine nu e nici optimistă nici pesimistă. E o stare de fapt. Muntele nu e nici pesimist, nici nu se dă în vînt după fericire. E un pietroi pe care cresc brazi.

Fiorul tragic pe care îl descoperă cei vechi e că știu să însuflească un sens tragic. Acesta provine nu din actul în sine, ci din faptul că sint dinamitate niște valori, care, murind, nu încetează de a fi ruinate, ci mor continuu. Această continuitate a morții după moarte e înfricoșătoare, după cum viața în viața a eroilor este sublimă.

Sînd se spînzură Antigona, moare o apărătoare a dreptului sacru la dragostea de frate și la dragostea în general, se creează un precedent; înseamnă că încontinuu se vor spînzura femei. Pe de altă parte, mereu alte femei vor fi gata să sfințească, pioase, cu un pumn de țărînă, cadavru celui batjocorit, sfidînd legea.

Această piesă a lui Sofocle e construită cu un simț al balanței — nemaipomenit. Pe un talger stă Creon, cu șleahța lui de drepturi, pe celălalt Antigona cu mina ei de țărînă. E de ajuns să pice o lacrimă din ochii acestei fete, ca balanța să incline dintr-o dată spre tragedie. Paradoxal cum mai degrabă din esența lirică sporește drama, iar nu atît din înșiruirea de fapte.

Din punct de vedere arhitectonic, remarcăm cum acțiunea oscilează nervos, ca acul unei busole, între două blesteme. Două orbii au drept de arbitru asupra soartei eroilor, Oedip, care nu apare aici dar se ghicește înainte, ieșit pe gazon, și Tiresias, care prooroceste finalul. Antigona are ca spațiu al ei de desfășurare doar locul dintre o gură precizătoare și alta. E ca un ecou, de la intrarea și pînă la ieșirea din peșteră.

Tragedia mai constă și în aceea că eroii nu sînt de capul lor în viața lor, că duc pe umeri un vultur dresat de destin, gata oricînd să-i fie foame, că se nasc parcă pe lespezile unui tribunal în care condamnărilor s-au rostit irevocabil pînă la ultima, încă de pe vremea copilăriei și al primului sărut al bunicilor.

Protagoniștii știu acest lucru și se fac a nu le păsa. Această conștiință a damnării și acest mers în răspăr înseamnă iarăși tragedie. E o greșală să credem că tragedia umilește pe om. Ba tocmai dimpotrivă. Îi creează posibilități de afirmare a rezervelor de sublim. Să nu uităm că atenienii

făcuseră din ea un gen oficial, cu o rară intuiție, avînd în vedere și epoca respectivă, care pretindea călîre și iarăși călîre.

Spartanii își aruncau copiii nevoinci în păstăie. Tragedia adevărată n-au putut-o îndura decît cei viguroși.

Și acum corul bătrînilor tehani, care înghină, la-la-la, la-la-la, destinul Antigonei. De ce niște bătrîni? Vrea cumva Sofocle să ne sugereze, prin opoziție, tineretea faptelor Antigonei? E clar că dacă ar fi fost după acești înțelepți cocoșai de înțelepciune, hoitul lui Polynice ar fi rămas pe cîmp.

Antigona n-ar fi putut intra în cor, chiar trăind pînă la adînci bătrînețe. Gorul reprezintă tradiția, cînd a lui Creon cînd a Antigonei (Creon își are și el tradiția lui). El are și rostul, pe lingă acela de a se face ecoul mulțimii, de a absorbi din tragedie, ca o masă de vată în care se încurcă fulgerele de prisos. Destinul Antigonei e suportabil cu cor.

Marin SORESCU

P. S. În articolul „...A auzit greu pămîntului” din numărul trecut, finalul paragrafului al doilea se va citi: „...ne merge la inimă”.

TELEVIZIUNE

Viața satului

Cu încă două rubrici de calitate acestea s-ar schimba fața dimineților de duminică. Revin cu laude pentru reportajele din agricultură: își mențin ritmul strîns, aerul important, tonul ușor alarmat de „faptă urgentă”, de întimplare la zi. Sigur, suntem la capătul unei campanii de recoltare ca la capătul unei victorii fără condiție dar mai este porumbul, e de strîns hrana vitelor, vor intra mașinile fără întîrziere în lanurile de ierburii mirositoare, începe epoca odîvii întoarse și-a finului, mai sunt două trei steaguri de ridicat pe catarg! Și arăturile de vară trebuie făcute fără întîrziere, bolta cerului e încă albastră dar ploile vin din senin. Autorul acestei emisiuni — numele nu e trecut în program — are priceperea de a relatea faptele în tonul unui comentariu febril, reportajele au narațiune epică. Și mai sunt muncitorii aceia de culoarea pămîntului care vorbesc repede și important. Și mai este citul acela de poezie ivit în toate împrejurările așteptate și simple în care e vorba de muncă, de vreme și de pămînt. Orașeni năvăliți, deprinși cu drumuri mărginite de case și-acoperite de piatră, ne mai amintim cu ote-un prilej ca acesta, că dimineața de august au orizontul așezat mai departe, că soarele răsare mai jos decît blocul și că acum, acolo-n cîmpie, orele se măsoară după roadele care se coc.

Iar dacă emisiunea aceasta și-a făcut spațiul pentru etnografie și pentru folclor cu atît mai bine și cu atît mai de bun augur: fie ca mostrele pe care le va prezenta și de aici înainte să fie curate și-adevurate, de sorginte emanamente rurală, atît în ce privește creația, cît și-n ce-i privește pe creatori. Destule emisiuni de folclor din televiziune funcționează cu consecrați. „Viața Satului” să-i popularizeze pe amatori. Sunt mulți la număr în țară, au școală înaltă, și mai ales se țin de tradiție.

Sânziana POP

ARTE

revista
străină

● LE COURRIER DU VIETNAM (19 iul., a.c.) Asociația de Litere și Arte din capitala Vietnamului de Nord a editat recent o culegere de „Cîntece populare și dictoane din Hanoi”. Numărînd peste două sute de pagini, culegerea reunește cîntece populare, maxime, dictoane și proverbe anterioare anului 1930 și tratînd diferite subiecte; istorie și tradiții de luptă, meserii și produse locale, moravuri, costume etc.

● LITERATURE CHINOISE (nr.3, a.c.) Două cunoscute opere contemporane chineze, Cha-kiang-pang și Fata cu părul cărunt sînt spectacolele cele mai apreciate de populația orașului Lhassa, capitala regiunii autonome Tibet. De remarcat că artiștii sînt amatori.

● SOVETSKI EKRAK (nr. 15, aug. a.c.) În ultimii cinci ani la Moscova au fost deschise 29 săli de cinema cu o capacitate totală de 30 920 locuri iar alte 16 au fost complet reconstruite. În momentul de față în capitala U.R.S.S. funcționează permanent 118 cinematografe cu un total de 89 000 locuri și se prevede că pînă la sfîrșitul anului numărul lor să se ridice la 122.

● Noutăți în cinematografia sovietică: la Studioul Dovjenco — Zahar Berkut (ecranizarea năvelei cu același nume de scriitorul clasic ucrainean Ivan Franko); la Studioul Mosfilm — Cafeneaua „Izotop” (în regia lui Mihail Kalatazov, după un scenariu de Vasili Soloviov) și comedia muzicală Pierdut de tot (pe motivul romanului lui Twain Aventurile lui Huckleberry Finn); la Studioul documentar — Curge fluviul Volga; la Studioul Lenfilm — Marele maestru (consacrat personalității şahistului Serghei Hlebnikov).

● LE MONDE (30 iul., a.c.) O nouă antologie de poezie simbolistică a apărut de curînd în editura Pierre Seghers. Autorul, Bernard Delvalle (el însuși poet), „ține destul de puțin cont de gloriile stabilite și, în același timp, nu caută să facă operă de iconoclast cu orice preț” — apreciază Alain Bosquet, Cartea a stîrnit interes mai ales prin selecția care acordă un spațiu larg simbolistilor belgieni (Rodenbach, Verhaeren, Maeterlink, Elskamp) și americani (Stuart Merrill, Francis Viele-Griffin, John Antoine Nau, Renée Vivien).

● (3 aug., a.c.) De curînd a murit la Londra remarcabilul om de teatru Jacques Duchesne (pe adevăratul nume Michel Saint-Denis). Cunoscut atît în Franța cît și în Anglia pentru prodigioasa sa activitate (fondează în 1934 London Theater Studio, în 1946 Old Vic Theater Center, devine în 1962 co-director al Teatrului Shakespeare din Stratford-on-Avon etc), Jacques Duchesne a fost principalul animator, una din „vocele” emisiunii clandestine „Francezii vorbesc francezilor”, emisiune difuzată în timpul celui de-al doilea război mondial timp de patru ani (1940—1944). Între altele, prin intermediul acestei emisiuni au fost transmise celebrele „mesaje personale” codificate, care au asigurat legătura „Franței libere” cu Rezistența din interior.

DETALIU
DE PE
COLUMNA
LUI
TRAIAN

ARTE PLASTICE

Omul în peisajul
pictorilor tineri

Elementele de peisaj la Octav Grigorescu există dar ele sînt contopite cu sensul obiectelor, al oamenilor, într-o ordine superioară a semnificației. Este reluată astfel, transfigurată o lecție a vechilor maeștri italieni, la care artistul se reîntoarce, îmbibat de cuceririle moderne și apt pentru noi înțelegeri. Desenul floral este reverberație a spiritului, mod de comunicare plenară și o compoziție cum este „Exuberanța primăverii” pune foarte bine în valoare această particularitate.

Esențial la Octav Grigorescu este omul, multiplicitatea lui cu zeci de fațete de cristal, aceeași parcă mereu și infinit deosebite. Aventura umană comportă câteva trăsături distincte. În „Meșterul Manole” protagoniștii sînt hieratici, prezențe vii în fagurii unei construcții imaginare. Este modul, dureros poate dar adevărat, de a surprinde, la limita de sus, închegarea a două destine. Aceeși unitate fără echivoc, la o altitudine domestică de astă dată, dar nu lipsită de un anume patos, respiră și lucrarea „Familia”. O vitalitate ascunsă, foarte caracteristică la Octav Grigorescu, remarc în cele două tablouri intitulate „Tineri” și „Orele zilei”. Prima este un fel de luxurie egiptiană în care canonul trapes joacă rolul stăpînirii echilibrate de sine. A doua este un fel de botez laic, un demers al purificării în plină lumină, surprins în ciclul timpului. Nota generală este de echilibru între termeni aproape incompatibili, vigoarea și exorcizarea ei, în vederea atingerii unor date fundamentale, fiind mereu vizibil subliniate. Farmecul rezidă într-o pudoare și o delicatețe a contrariilor greu de definit. Cu „Spectatorii și un scamator” atingem una din cele mai cuprinzătoare dimensiuni a artei figurale la Octav Grigorescu. Chipurile, în mai multe planuri, pulverizate pe pînă, se oglindesc unele în-altele, proliferază în instanțanee succesive. Unul se caută în ceilalți. Tabloul pare să se suprapună cu un lac izbit în centru de o piatră și reverberînd cercuri nesfîrșite. Personajele surprinse în derulare filmică nu semnifică ipostazele vîrștelor, dispozițiile unui eu fulgurant, ele au conștiința virtualităților mereu deschise pe care le străbat netrîndîndu-și esența. Sau se împlinesc, într-o unică și stabilă clipă, concurînd la creionarea unui nume de legendă, cum se-ntîmplă în „Bălcescu”, lucrare în fază încă de atelier. Excepționale mi se par de asemenea „Leul din Nemea” și „Chip în umbră”. Amîndouă curentate de vaste implicații simbolice. Maska de sfînx a leului doborîit, indiferent de intenția autorului, ascunde un Hercule îngrozindu-l pe Eurystheus și poruncind eroului să-și depună prada înaintea cetății cu porțile închise. De sorginte îndepărtat platoniciană, „chipul” și „umbră” lui, dispuse într-o perspectivă inedită, conformă unor legi mai revelante, redau misterului o prospețime mai nouă. Idealitățile au un semn comun de refracție.

Am simțit nevoia unui comentariu mai direct, pe tablouri, pentru că la Octav Grigorescu fiecare lucrare posedă o notă distinctă, compactă. Dar ideea de totalitate este în același timp reprezentativă și pentru întregul operelor. Înruind cu muzica mai ales, în ultimă instanță, la confluența ei cu temeritatea plastică, într-un punct al recunoașterii nude, dincolo de specificități, gemăm cu aura cuvîntului predestinat poeziei, Octav Grigorescu ne propune un univers de o rară coerență interioară. Marele lui merit este de a ști să-și ducă intențiile pînă la capăt, tenace fără ostentație afișată, limpede la un nivel pe care alții abia îl vizează.

Grigore HAGIU

ARTE

FILM

Omul
orchestră

O agreabilă învioreare de public poate fi constatată la filmul lui Korber (cu Louis de Funès) Omul orchestră. Peripețiile comice (altfel, trase violent de păr) sînt urmările cu hohote de ris, strîmbăturile neobosite ale celebrului star lipsit de prejudecăți produc efectele scontate. Omul orchestră este un film-show, cu mult balet modern și multă muzică bine ritmată, cu un pluton de fete frumoase, ingenuos îmbrăcate și ispititor filmate. Povestea în sine e copilăroasă și, pe alocuri, grosolană, simți încăpățînarea cu care realizatorii au încropit un sârman story comercial, pentru a-i da posibilitate omului-orchestră, Louis de Funès să se remarcă pe fondul acelor fete înzestrate. Pare că însuși sursul vedetei hazlii, și avertizată pe spectatori să nu creadă o totă din ce se întîmplă pe obrazul eroului, că toate sînt, uite-asa; niște povești...

Luat mai îndeaproape, Louis de Funès nu este chiar un om-orchestră, succesul său clamoros fiind și de un fenomen (frecvent în relația cinematografului-public) de natură sociologică. E bine cunoscută expresia: „cărți de plajă”; ea a primită fi preluată în „jîme de plajă” — nu întîmplător în spatele comediei cu jandarmul de la Saint Tropez se profilează cunoscuta plajă, redusă la viața turistică de Brigitte Bardot. Așa cum, toamnă ca niște mari și mici motani în nisipurile continuate cu valuri, ne uităm, odată cu soarele, în te miri ce carte uscată, fără pretenții, la fel de deconectată vom clipi din ochi și la filmele „de plajă”, de tipul Omului-orchestră.

Un amic malițios, la a cărui replică promptă ne mai ascuțim și noi auzul, și-a exprimat cu grație verdictul, numîndu-l pe Louis de Funès (nici mai mult, nici mai puțin): „un jambalagiu de talent”. Chiar așa? Am luat cu prudență exprimarea, am întors-o pe toate părțile. La sfîrșitul acestui film, ea ne pare potrivită. În primul rînd, a spune despre cineva că e un jambalagiu, nu înseamnă a-l insulta, căci și jambalagiu e un artist, unii dintre ei de faimă internațională. Apoi, vin la rînd nuanțele: un jambalagiu nu este, totuși, o oră sau un pian („Dublu concert pentru jambal și orchestră”, „Sonata în fa major, pentru jambal...” etc) manevrarea lui fiind mai lesnicioasă tar piesele specifice — de un anume profil; în fine, jambalagiu aduce, automat, în minte imaginea unei grădini de vară cu acompaniament d'licios de mititei sfîrșind și dopuri de sticlă în explozie. O imagine veselă, deconectantă, similară, mutatis mutandis, cu cea oferită de evoluția simpaticului Louis de Funès. Chiar dacă D. I. Suchițanu era prea sincer cînd aprecia că notoriul „jandarm” este compus din vreo 30 de strîmbături și atît, nu putem spune că arta sa depășește pe aceea a unui jambalagiu stimabil, de mare talent. Se cuvine, astfel, să-l urmărîm și ascultăm într-o stare de spirit adecvată, cu certitudinea că voia bună va cîștiga asupra noastră de pe ecran. Merit, orice s-ar spune, însemnat.

Ilie CONSTANTIN

N. TONITZA : STRADA IN MANGALIA

SPORT

Gata

Cititorii vor înțelege că după o absență de două săptămîni, semnatarul acestor rînduri se simte ca un sportiv căreia i-a expirat suspendarea ori ca un convalescent căruia i se face semn că poate intra în teren. Concediu, concediu, iată numele înșelător al absenței mele.

★
Mai cu fugă din cartierul Giulești, mai cu reveniri în același cartier, cu semnătura dublă pentru transferare, cu loturi naționale din ce în ce mai bune cu cît înainte de la lotul A spre lotul de juniori, vacanța a trecut, și campionatul național e gata să înceapă. A avut loc și Cupa Bucureștilui, competiție deocamdată cel puțin ridicolă. Entuziasmat de numărul mare de spectatori prezenți pe Stadionul 23 August la nocturna, Ioan Chirilă spunea că ar trebui să organizăm campionatul simbăta în nocturna. Cronicarul atribuia inghiesuala spectatorilor — jocului celor patru echipe. El a uitat că bucureșteanul se duce noaptea acolo unde vede o lampă aprinsă. Nu la fotbal s-au dus bucureștenii, ci la felinare. Mai ales că erau felinare noi.

★
După cite țîn eu minte, fotbalul nostru e un fotbal amator. Și după cite țîn deasemenea minte, noi

țînem cu dinții de statutul de amator al fotbalistului român. În acest caz, poate fi observată o oarecare contradicție între amatorismul pe care îl trimbițăm și felul cum cluburile (în lumina regulamentului) se poartă cu jucătorii lor. Eu nu găsesc normal ca Dumitru să nu poată pleca de la Rapid. Dacă Dumitru e amator, dacă deci el face asta din plăcere, dacă și clubul Rapid e un club de amatori, din care nu urmează să rezulte profituri din vânzări-cumpărări, ori mai știu eu ce, nu înțeleg ce prevedere barbară poate împiedica un om să se mute din Giulești în Ștefan cel Mare. Doar nu are serviciu acolo. Acolo parcă numai se joacă. Eu cred că asupra acestui capitol urmează să mai meditam. El contrazice într-o cîeva concepția noastră despre sport. Să nu facem din cluburi proprietari ireversibili ai jucătorilor, să nu facem nici din tovarășul Capră, nici din vreun alt tovarăș de la nici un club împărțitor de cartele pentru fericirea personală a fotbalistilor. Merg pînă acolo încît zic — cu toate riscurile pe care le implică afirmația mea — că fotbalul e un sport.

★
Mă întreb uneori dacă Tiriac și Năstase după atîtea învîrtiri în jurul pămîntului, dacă ar fi luați re-

pede, ar ști să spună care din ei e Tiriac și care Năstase. Trebuie să existe și un dumnezeu al tenisului de cîmp, care să le dea o salutară acestor doi mari sportivi.

★
Dacă tot trimitem atîția jucători în Republica Turcia eu propun să jucăm campionatul nostru o etapă aici și o etapă la Istanbul.

★
Salut apariția unui nou cronicar sportiv: Gabriela Melinescu. Ea este cîntărețul fotbalului feminin. Cine va fi, da, cine va fi femeia care va cînta primele meciuri de box feminin?

★
Vorba unui sofer: S-a făcut dreptate și în privința priorității de la sensul giratoriu. Să-i văd acum pe cei care ne făceau să așteptăm și treceau pe lingă noi numai că erau pe sens.

La care cineva zice: Bine dar și dumneata vîi citeodată pe sensul giratoriu.

La care celălalt răspunde: Bine, sînt și eu om, am și eu defectele mele.

Adrian PAUNESCU

Cuvîntul cititorilor

Cărțile și cultura națională

Mă adresez revistei dumneavoastră pentru că am văzut în câteva rânduri că v-ați interesat, și în câteva interviuri, de pildă interviul cu academicianul Al. Rosetti, de problema culturii naționale, în felul cum e ea văzută de editurile noastre.

Pentru un cititor de vîrstă medie — și eu sînt unul din aceștia — este de neuitat felul cum unele edituri de dinainte de cel de-al doilea război mondial știau să ofere cititorului cartea care-l interesa, încercînd uneori să dea și continuitate acestui interes, prin tipărirea seriilor de clasici ori a seriilor de opere definitive ale scriitorilor români. Dar și această serie de serii e fragmentară, după cum se știe. Desigur, în vremea noastră s-au petrecut nu numai schimbări în conștiință, dar s-a înmulțit extraordinar și numărul cărților care ar trebui traduse, numărul cărților autohtone, ca și posibilitățile de informare și educație ale cetățeanului. Vreau să zic deci, și dumneavoastră mă veți înțelege foarte bine, că astăzi cartea are concurenți mai mulți, mai serioși și uneori mai nocivi decît în trecut. Cu atît mai mult se impune o politică editorială de mare gust, de fermitate și de dragoste de adevăr. Nu știu dacă o să fiți de acord cu mine, dar felul în care se tipărește, uneori, la noi cartea, nu este în folosul cărții. Cititorul are de timpuriu rigoaarea radioului, unde la ore exacte îl știe că are de ascultat lucruri precise.

Editurile sînt acelea care trebuie să contracțeze, prin politica lor de tipărituri, toate aceste mijloace care-l răpesc pe om de lingă coturul cărții. Editurile sînt acelea care ar putea — de s-ar face ecoul credincios al dorințelor celor mai luminați cărturari — să înjumătățească realmente cu stadioul timpului oamenilor. Vă spun sincer și cu puțină minie toate acestea pentru că mă aflu exact în situația de a nu putea oferi fiului meu, în stadiul de educație în care se află, cărțile pe care ar trebui să i le ofer. Și asta nu pentru că aceste cărți nu s-ar tipări, ci pentru că ele se tipăresc fără sistem și rigoaarea cuvenită în ceea ce privește asigurarea unei continuități și a unui criteriu de editare cit mai unitar.

Sînt încă spații goale în editarea operelor fundamentale intrate în cultura națională, editurile se află după opinia mea în fața unui material care-și cere organizarea, structurarea. Am mai discutat și cu alți oameni, de specialitatea mea sau pur și simplu cititori, și ei mi-au mărturisit, așa cum am făcut-o și eu către ei, că li se pare că editurile sînt determinate de cartea care le vine, că nu știu ce să aleagă din întreaga noastră istorie culturală. Prea siguri nu putem fi noi, cei de afară, de lucrurile acestea, dar mi se pare clar un lucru, și anume că la cititor ajung prea puține și prea firave elemente din acest proces de limpezire a cunoașterii asupra culturii naționale.

De altfel care ar putea fi rostul editurilor decît acela de a sluji cultura națională?

Se simte nevoia împlinirii acelui mare act de cultură națională care stă încă în fața editurilor: editarea seriei de scriitori fundamentali ai literaturii române, deci „acel corpus al operelor literare de bază, de la origini pînă în prezent“. Ar fi, desigur, o greșeală să susținem că nu se editează operele importante. Dar nu mi se pare bun faptul că după apariția scrierilor unui cronicar, și aceste scrieri tipărite la mari distanțe de timp, în așa fel încît atenția publică se pierde, după apariția aceasta, zic, o

editură pune pe piață un autor dintr-o cu totul altă perioadă, și acest autor fragmentat în ceea ce privește apariția volumelor la distanță de ani. Nu există încă o siguranță și o continuitate editorială, în privința tipării operelor care constituie cultura națională, în așa fel încît cursul unei astfel de edituri să intre în conștiința cititorului și să-l tulbure ori de cîte ori are de așteptat o nouă apariție a unui scriitor clasic, a unei serii de opere, ca o parte dintr-un întreg, pe care el și-l dorește, să-l aibă în casa și biblioteca sa.

Dacă ne privim bibliotecile, ele ne apar încă — s-o recunoaștem! — așa cum nu este cultura noastră: biblioteca noastră este discontinuă, cu goluri, cu multe ediții parțiale și incomplete, ce reflectă și modul nesistematic al editărilor și reeditărilor.

Cu multă plăcere vreau să subliniez că am toată încrederea în priceperea filologică a atîtor editori ai noștri (dovadă — atîtea volume din clasici excelent apărute și comentate)

Cu tot atîta plăcere imi amintesc optimismul cu care regretatul profesor Tudor Vianu spera în editarea unei mult dorite serii de opere fundamentale ale literaturii române: „Intrevăd posibilitatea unei reeditări a marilor noștri clasici într-o serie omogenă de ediții critice... Filologii țării ar trebui însă să se organizeze într-o acțiune colectivă pentru a dota cultura noastră cu un corpus al tuturor scriitorilor clasici, pregătiți prin operele lor complete, și cu tot aparatul critic cerut de exigențele filologiei noi. Munca istoricilor literari ar fi mult ușurată cînd o vor găsi, grupați în aceeași serie, în forma aceleiași prezentări și cu un aparat critic constituit după aceleași criterii, operele tuturor scriitorilor de seamă ai literaturii românești. Cînd lucrarea aceasta va fi făcută, istoricii literari, liberați de sarcinile pur filologice ale cercetării lor, s-ar putea consacra celorlalte teme impuse de cunoașterea, explicația și aprecierea operelor și autorităților...“

Dr. Ion VLĂDULESCU,
Timișoara

Scriitorii — prietenii noștri

Motivul pentru care vă scriu nu se referă la literatură ci la faptul că trebuie să ne cunoaștem îndeaproape scriitorii. Am ascultat la radio, duminică, un concurs „Cine știe ciștigă“ închinat prozei lui Zaharia Stancu. A fost un concurs foarte reușit. Întîi pentru că concursul cu toate că era de profesie inginer a dovedit o pregătire literară excelentă, apoi pentru că la concurs a participat și maestrul Zaharia Stancu și atmosfera a fost sărbătorească și plină de emoție. Deși n-am fost în sală am avut tot timpul senzația că particip, că sînt de față și că îi aplaud atît pe concurenți cit și pe autor. Vă mărturisesc că am fost atît de antrenat de această competiție literară încît imediat după aceea mi-am procurat cărțile încă necitite ale prozatorului: „Ce mult te-am iubit“ și „Vîntul și ploaia“. Ceea ce vreau să spun privește însă importanța mare a faptului ca publicul să se întîlnească cit mai des cu scriitorii actuali. Eu nu știu dacă în literatura noastră există și înainte obiceiul acesta ca scriitorii să se arate la față, dar pentru publicul mare a cunoaște un scriitor înseamnă și a-l citi. Mai ales cînd scriitorul se bucură deja de renume. În acest sens eu mă plîng pe față de faptul că, de pildă, la noi în Sighișoara nu s-a petrecut niciodată

un popas de scriitori, sau dacă s-a petrecut nu s-a făcut destulă popularizare. Într-un oraș de provincie ca al nostru, prezența unor scriitori ar fi un prilej de sărbătoare adevărată. Orașele mici din Ardeal au o tradiție culturală foarte bine stabilită, scriitorii ar trebui să vină cu curaj. Dacă într-un oraș există un public format pentru literatura noastră clasică, el va putea fi ușor ciștigat și pentru literatura contemporană. Prezența unor scriitori în carne și oase ar trage greu în cîntar. Pornind de la exemplul prozatorului Zaharia Stancu, eu cred că orice alt scriitor ar fi la fel de bine primit în orașul de pe Tîrnave. De altfel Zaharia Stancu a și promis că va merge împreună cu un grup de scriitori în mijlocul cititorilor sîghîșoreni.

Ion DUCA,
pensionar militar
Sighișoara

Să ne cunoaștem țara, nu numai prin călătorii, ci și prin cărți

Cît înseamnă în viața unui om o călătorie, nu mai e nevoie s-o spun, mai ales că eu n-am călătorit prea mult. Dar cît am călătorit, parcă aș fi citit sute și mii de pagini

N-aș spune că aș vrea cărți care să-mi țină loc de călătorii, prin frumoasele locuri ale țării, cît să-mi pregătească aceste călătorii, să mi le facă atrăgătoare, să aflu cît mai multe lucruri despre trecutul și prezentul orașelor, regiunilor, provinciilor pe care de-acum încolo, în timpul meu de odihnă, aș vrea să le văd.

De ce să nu scrie scriitorii noștri cei mai buni cărți despre diferite colțuri ale țării, în care cititorul să găsească, nu ca în ghidurile obișnuite, atîtea frumuseți, ce sînt și mai frumoase prin mijlocirea bine scris și gândit? Ce frumoasă ar fi o Românie pitorească scrisă azi sau o nouă Cîntare a României! Și după cîte înțeleg și gîndesc eu, scriitorii ar fi cei mai potriviți să ne dăruiască astfel de cărți.

Adrian CIOBĂNELU,
Baia Borsă — Maramureș

Ștafeta muncii, învățaturii și purtării alese

Încredințez revistei Dvs. aceste gînduri acum cînd se apropie deschiderea școlilor. M-au mișcat cuvintele scriitorului Victor Eftimiu scrise în „Luceafărul“ privind cultura omului tînr și cred că, dacă scriitorii cu experiență, care au văzut și cunoscut multe, se vor apleca din cînd în cînd cu autoritatea și cuvîntul lor asupra-rosturilor celor mai tinere generații în societate, acest lucru poate fi de un real folos pentru munca și interesul școlii și părinților în ceea ce privește stimularea tinerilor spre o pregătire serioasă pentru viitorul lor și al societății de mîine.

Care părinte și care profesor nu se simte sprijinit în dificila activitate de educa-

ție și ținută socială a copiilor și școlărilor, cînd un scriitor, un artist, un om de cultură respectat și cu o reputație publică se adresează direct tinerilor prin cuvinte calde și pline de înțelegere, însușite de patriotism și de noblețe spirituală? Avem în față cu toții o datorie grea și ea poate fi împlinită printr-un efort comun și susținut. Mă gîndesc adeseori că respectul față de școală și învățătură poate fi stimulat școlărilor printr-o multime de mijloace, în așa fel încît să nu pară poveri pentru fragedele vîrste, ci bucurii și omenescă caldura.

Se redeschid în curînd școlile și încă de la această deschidere școlarii trebuie să simtă că participă nu la un moment rigid, crispat, ci la un eveniment al lor, de trecere sărbătorească, frumoasă, a unui nou prag de muncă și de liberă întrecere. Citeam undeva, de pildă, că deschiderea anului universitar are nevoie de solemnitate pentru că astfel se subliniază mai bine răspunderea și stîmă pentru activitatea viitoare a tinerilor. Dar și școlarii de vîrstele mici trebuie să priceapă prin solemnitatea deschiderii noului an de carte, marele eveniment care le aparține lor și nu mai lor. Mă gîndeam că la solemnitatea deschiderii școlilor, elevii cei mai buni la învățătură și comportament, dacă ar înmîna, în ordinea claselor, un fel de ștafetă sărbătorească a muncii, a învățaturii și purtării, colegilor lor mai mici, cei mai merituosi, care au trecut cu succes în clasele următoare, evenimentul ar fi emoționant, s-ar înmîna o ștafetă a răspunderii, a învățaturii pentru viitor, pentru anul de muncă și de carte care începe. Sînt gîndurile mele de părinte, pentru că știu ce înseamnă pentru copii să le faci bucurii și sărbători pe care să le simtă nu-mai ale lor.

Ing. V. PLĂTĂREANU,
București

Artiști aproape de inima lemnului

Deosebit de interesantă mi se pare inițiativa luată de muzeul Brăilei care a deschis în aceste zile de august o expoziție de sculptură contemporană românească în lemn. O semnalez cu convingerea că ea va atrage atenția pe care o merită. Chiar a legerea unei singure tehnici — lemnul — e un fapt reprezentativ pentru sculptura românească, începînd cu dăla mesterului porților moldave, ardelenesti, bănățenești. Dar să amintesc sculptori ca Ion Vlasiu care s-a aplecat asupra acestui material deosebit de interesant pentru sculptură. Impresionantă mi s-a părut lucrarea „Cronicar“ a lui Ion Vlasiu. De menționat faptul că în actuala expoziție predomina portretul. Printre cele mai reușite și mai pline de evocare mi s-a părut „Bălcescu“ de Găileanu Dumitru. O distincție aparte, o scurgere puternică a rotunjimilor îi dă „Bălcescului“ nota sa plină de realitate istorică impunătoare.

Tot legat de o veche tradiție plastică românească mi s-a părut „Portretul“ lui Constantin Foanete. O geometrie sugestivă ne propune Vitroel Emil în al său „Oțelar“, chibzuit dintr-o aglomerare de planuri energice. O sculptură care cred că va stîrni discuții controversate este, după părerea mea, „Umbra strămoșilor“ de C. Nicoliu. Nu pot încheia aceste cîteva considerații, izvorite din gîndurile sincere ale unui vizitator, fără a aminti de optimismul și sănătatea pe care le comunică piesa „Măternitate“ de Benededi Alexandru. Compoziție care împreună cu „Cronicarul“ lui Ion Vlasiu, „Bălcescu“ lui G. Dumitru și „Oțelarul“ lui Vitroel Emil mi s-au părut cele mai interesante lucrări, grăitoare pentru calea umanistă a sculpturii românești contemporane.

Valeriu BĂRGĂU,
contabil, Brăila

jurnalul unui
martor ocular

Despre puritate

Puritatea este un cuvînt des folosit, aproape cu înverșunare, totuși înțelesul lui se întunecă și puritatea rămîne încă o enigmă. Adeseori puritatea se confundă cu lipsa de experiență, cu ignoranța. Am trăit și eu această iluzie a purității. Credeam că sînt pur și nu eram decît un biet ignorant. Importantă nu este puritatea născută din ignoranță, asta n-are nici o valoare, important e să rămînem puri în ciuda tuturor experiențelor, în ciuda tuturor loviturilor primite. Mulți oameni nu sînt puri, ci doar aspiră spre puritate. Aspirația spre puritate a devenit o adevărată modă... puritatea ar fi, săraca de ea, un vis veșnic inaccesibil.

„O, dacă aș putea trăi curat“, „O, dacă aș putea iubi“. Cine aspiră spre puritate dovedește că vrea să rămînă în marasm. În fond, cine-l împiedică să aibă un suflet de copil? Nimeni. Individul crede că aspirația spre puritate îl spală de toate păcatele. Tot aspirînd spre puritate îți dai seama că de puritate se poate lipsi, simpla aspirație îi satisface pe deplin exigențele etice. Ce este totuși puritatea? O stare de ingenuitate permanentă? Absența oricăror contradicții? O bunătate care se revarsă ca o plîcintă peste o farfurie minusculă? Dacă am proceda în acest fel am cădea în sentimentalism, am transforma înțelegerea purității într-o melodramă de garsonieră cu intrare separată.

Cunosc oameni în vîrstă care au văzut multe la viața lor, au fost loviți, nedreptățiți, și totuși nu s-au acrit, n-au înmagazinat nici o ură în ei, nici o nevoie de revanșă. Omul cu adevărat pur nu cară după el povara amintirilor. Puritatea lui e autentică, nu se naște din ignoranță, cum se naște puritatea celor care cred că majoritatea copiilor sînt aduși de berze. Puritatea nu este o calitate — cum ar fi modestia sau dragostea de muncă, ci capacitatea de a lua în fiecare zi viața de la început, fără nostalgia trecutului.

Ce observăm noi în relațiile cu oamenii? Eu sînt uimit de capacitatea unor oameni de a se închide în universul lor îngust, înjghebat cu chiu cu vai, de a se zăvorî în trista lor vanitate. Vanitatea i-a secătuit toate forțele, el nu mai înregistrează realitatea cu ochii sensibilității, ci cu ochii celui orgolios nebun. Omul orgolios este incapabil de comunicare, el vrea să reușească, nu să trăiască.

Omul este alcătuit din cel mai nobil material, dar, frica, complexele, prejudecățile, experiențele rău înțelese, înnegresc, îi întunecă inițiala puritate de diamant.

Teodor MAZILU

NOUA CLĂDIRE A INSTITUTULUI POLITEHNIC BUCUREȘTI

Un tezaur fundamental al culturii noastre

Interviu cu prof. Mihai Pop, directorul Institutului de folclor

Între valorile culturii române folclorul reprezintă un tezaur fundamental. Actualitatea lui se resimte firesc și este permanentă fără nici un efort de atragere a atenției asupra lui. Care credeți că sînt elementele care conferă această actualitate?

Folclorul este o parte importantă a culturii noastre tradiționale. În evoluția noastră culturală el stă la baza celor mai de seamă creații ale culturii noastre moderne. E de ajuns să amintim rolul pe care îl joacă folclorul în creația noastră literară sau în cea muzicală. Nu mă gîndesc numai la simplul citat folcloric ci înainte de toate la faptul că mijloacele de expresie ale limbajului literar sau muzical pe care poporul le-a creat în cursul veacurilor și pe care noi le numim folclorice au fost preluate de scriitorii și compozitorii și duse mai departe. Literatura și muzica noastră modernă n-a avut nevoie să-și faurească un sistem de mijloace de expresie sau să ia modele străine fiindcă a găsit sistemele în creația populară și n-a avut decît să le dezvolte, să le îmbogățească. Prin aceasta cred că se simte fiecare român atît de legat de folclor. Limbajele folclorului sînt cunoscute ca și limba națională. Poate să le minuiască cu ușurință în a descifra orice text de comunicare folclorică, literară, muzicală, coregrafică sau de comportament, deci are cheia înțelegerii complete a creației noastre folclorice, posibilitatea de a interpreta ambiguitățile potrivit necesităților lui spirituale. Aceasta cred că este explicația esențială a actualității folclorului în cultura noastră mai mult decît proveniența rurală a urbanilor români de astăzi, nostalgia satului sau alte elemente de suprafață. Cred aceasta fiindcă socot că potrivit modurilor moderne de cercetare sîntem obligați să depășim planurile de suprafață mergînd la cele de adîncime, singurele la nivelul cărora ni se pot dezvălui sensurile precise ale semnelor pe care le minuieste cultura.

Considerați sorginta folclorului nostru eminențele rurale și dacă da care va fi soarta producțiilor noastre populare în condițiile de mari transformări sociale care vizează satul; „cadinizarea” nu înseamnă o întrerupere a sursei folclorice?

Nu cred că ceea ce numim noi astăzi folclor adică toate creațiile literare, muzicale, coregrafice, dramatice, mimice care ne-au fost transmise peste veacuri, sînt eminențele rurale. Consider în general cultura unui popor o unitate cu două părți, una gramaticalizată și una negramaticalizată. Adică una în care regula este realitate și alta în care faptele sînt realitate. Una care știe să-și explicitizeze limbajele prin care comunică să le scrie gramatică și alta care stăpînește aceste limbaje fără să le fi explicat vreodată, folosește fără greș coduri de comunicare, gramatici, fără ca să fi scris, teoretizat, aceste gramatici. Privită prin această prizmă cred că și cultura noastră veche sorginta culturii actuale, a fost mult mai unitară. Nu pot să-mi închipui de pildă în domeniul literaturii ca un popor care avea organizație de stat, politică proprie, cetăți și monumente de artă să nu fi avut o literatură proprie în limbă românească înainte de secolul al XVI-lea cînd călugării au început să se străduiască să traducă textele biblice în limba română. Consider de pildă poezia colindelor astăzi socotită folclorică, o poezie cultă în sensul propriu al cuvîntului, de cel mai înalt nivel echivalentă bunei poezii medievale occidentale. Și dacă vom căuta mai bine în literatura noastră folclorică vom găsi fără îndoială și alte categorii asemănătoare. Același lucru ar trebui tentat și pentru creațiile muzicale, știut fiind că muzica mare simfonică sau de operă este un fenomen tîrziu. Pe lîngă acestea mediile populare urbane au avut și ele o creație cu limbaje negramaticalizate similară creației folclorice rurale.

Dacă aceasta este situația pentru trecut mă întrebăți care va fi situația în viitor. Fără îndoială că este greu de spus astăzi. Cultura gramaticalizată învățată în școli cuprinde într-un ritm rapid toate mediile sociale. Ea intră în impact cu cultura tradițională negramaticalizată care nu se învață în școli ci se transmitea în familie din generație în generație. Copiii și tineretul de astăzi trăiesc acest impact. În viața lor firul transmiterii neconținute a unor bunuri tradiționale se întrerupe pentru anumite categorii, înlocuit fiind cu învățarea unor lucruri noi din același domeniu. Acesta cred că este factorul cheie care ne poate da o dezlegare în legătură cu continuitatea sau dispariția folclorului. Din această perspectivă ar trebui analizate diferitele domenii

de creație populare. În momentul de față situația este foarte diversă atît în ce privește categoriile cit și în ce privește distribuția lor teritorială. Se povestește fără îndoială mult mai puțin și se citește mai mult. Se cîntă mai puțin și se ascultă ceea ce se transmite la radio. Dar sînt unele zone ca de pildă Maramureșul în care am întîlnit copii de 5-10 ani care aveau un bun repertoriu local tradițional de cîntece și căutau să și-l îmbogățească din ceea ce le oferea repertoriul local al celor mai vîrstnici. Trebuie făcută aici constatarea că datorită mișcării artistice de amatori, Radiou-lui și Televiziunii oamenii și-au întărit încrederea în valoarea bunurilor lor folclorice. Această încredere acționează ca un factor pozitiv în multe locuri împotriva tendințelor de a înlocui folclorul cu producții pseudofolclorice sau cu fapte eterogene de mult mai mică valoare artistică. Pe de altă parte trebuie remarcat că dacă povestitul, cîntecul și fără îndoială și costumele sînt mai supuse modernizării, obiceiurile și dansurile sînt mult mai tenace. Prin ele și în cadrul lor se păstrează o bună parte a literaturii, muzicii și coregrafiei noastre populare tradiționale. Firește și obiceiurile și odată cu ele și cîntecul și dansurile și poezia intră într-un proces de înnoire. Dar în cursul istoriei înnoirea a fost permanentă. Ceea ce a ajuns pînă la noi nu este decît ultimul stadiu a unui mult secolar proces de continuă înnoire. Judecînd faptele prin dinamica transformărilor culturale aceste înnoiri nu trebuie să ne îngrijoreze. Nu trebuie să ne îngrijoreze nici atunci cînd pentru moment introduc elemente supărătoare pentru că dacă un sistem cultural este destul de puternic, are vitalitatea necesară, știe să elimine corpurile străine după cum știe să asimileze ceea ce poate să-l îmbogățească, să-i dea mai multă actualitate și prin aceasta mai multă trăinicie.

Folclorul românesc are un caracter unitar și dacă da care sînt elementele care-i conferă această unitate?

Fiindcă am vorbit de sistem trebuie să spun că unitatea folclorului nostru stă în sistemul mijloacelor lui de expresie.

insă secvențe mai lungi ce exprimă un anumit conținut sînt grupate în versuri cu aceeași rimă, iar versurile cu rimă 0 marchează anumite momente focus. Cit de puternic este acest sistem se vede nu numai din faptul că niciodată un creator popular nu-l greșește, nu face versuri șchioape, dar și din faptul că pentru a evita anumite situații dificile poporul a creat mijloace de corectare a sistemului, de pildă acele silabe de completare despre care vorbește Constantin Brăiloiu pe care le-a remarcat încă Timotei Cipariu și prin care creatorul popular întregeste versul catalectic la măsura rîndului melodic.

N-aș vrea să intru în amănunte tehnice similare pentru celelalte categorii folclorice. Aș vrea să amintesc doar de formulele de început și de sfîrșit ale basmelor, formulele în procesul de comunicare artistică avertizează la început pe ascultător că ceea ce i se va relata este de domeniul fabulosului iar la sfîrșit îl readuc de pe planul fabulosului pe planul realității. Și n-aș vrea să uit formulele inițiale de adresare din poezia colindelor sau din poezia incantațiilor. Prin aceste formule se stabilește contactul între emițătorul și receptorul mesajului, colindă sau incantație.

Colegii din Institutul de etnografie și folclor au elaborat sau sînt pe cale să elaboreze gramaticile limbajelor muzicale și coregrafice. Rezultatele cercetărilor lor ne arată că și aici avem de-a face cu aceleași sisteme unitare pe întreg teritoriul nostru folcloric. Vă veți întreba probabil dacă limbajele sînt așa de unitare în ce constă totuși variațea mare a folclorului nostru. În faptul că folclorul nu ni se relevă prin aceste limbaje care au doar o existență virtuală ci prin concretizarea lor. Cultura folclorică este o cultură de texte în sensul cel mai larg al cuvîntului, înțelegînd prin text nu numai o poezie sau o poveste ci și o melodie, un dans sau un obicei. În astfel de texte se concretizează cu ajutorul limbajelor unitare creația noastră folclorică, își găsesc expresie gîndurile și năzuințele creatorilor populari. Aceste texte, concretizări proprii culturii populare, au firește o mare variație. Raporturile lor contextuale sînt evidente. Ele

tofon sau filmate și un număr corespunzător, firește foarte mare, de date informaționale complementare menite să ne ajute la cunoașterea cit mai completă a acestor piese. Continuăm cercetările de teren dar în timpul din urmă ni se întîmplă foarte rar să mai întîlnim piese cu totul necunoscute. Totuși pentru a fi siguri (că nimic nu ne scapă am trecut la sistematizarea lor tipologică pe domenii și categorii — genuri, specii. — Din aceste categorii și din distribuția teritorială a cercetărilor noastre pe fiecare sat cercetat, am făcut o sită deasă care ne permite în momentul de față să știm ce anume am cules din fiecare localitate și ce ne lipsește. Întreprindem acum cercetări de completare și sîntem siguri că dacă vom face această muncă sistematic și cu aceeași consecvență ca și pînă acum, nu vor fi probabil bunuri folclorice tradiționale semnificative care să nu fie consemnate în colecțiile noastre. Vor fi însă totdeauna variante. Dar variația este așa de mare în folclor încît noi singuri nu o putem stăpîni. De aceea am inițiat crearea de cercuri folclorice locale și sprijinim activitatea acestor cercuri care să-și creeze colecții locale și prin aceasta să îmbogățească repertoriul nostru de variante pentru toate domeniile și pentru toate genurile folclorului.

Ce propuneți împotriva tendințelor de comercializare ale folclorului, împotriva creării artificiale a unui pseudo folclor de estradă? Cît la sută în folclorul difuzat prin intermediul mijloacelor de masă este folclorul autentic.

Aș vrea să precizez de la început că pentru o mai bună înțelegere a lucrurilor trebuie să vorbim astăzi despre două feluri de folclor: un folclor tradițional și un folclor bun de consum. Mediile folclorice tradiționale erau grupuri sociale autarhice. Ele își creau singure bunurile de care aveau nevoie și le consumau în general înăuntrul grupurilor respective. Nu numai bunurile culturale ci înainte de toate cele materiale. Își construiau singuri casele din materiale aduse din pădure, își făceau singuri uneltele de lucru, mijloacele de transport, costumele, țesăturile etc. Își creau singuri povestirile, cîntecul, obiceiurile de care aveau nevoie pentru o conviețuire socială normală, pentru bune relații în cadrul grupurilor, a satelor. Chiar și unele bunuri manufacturate ca de pildă cele ceramice sau cele de îmbrăcăminte, cojoace, sumane, se făceau în cadrul colectivității de către meșteri specializați. Pentru consumul necesar colectivității. Astăzi grupurile sociale mai mari sau mai mici, indiferent dacă sînt rurale sau urbane, au ieșit de mult din faza economiei autarhice, produc pentru piață și consumă de pe piață. Mediile folclorice de altădată își fac casele din materiale produse de industria mijloacelor de construcții, ciment, cărămidă etc. Își cumpără mobila la oraș și chiar o bună parte din îmbrăcăminte. Ca să nu mai vorbim de mijloacele de transport ce merg de la bicicletă pînă la automobil. În aceste condiții este firesc ca ei să consume și folclorul care li se oferă pe piață în spectacole, în concerte, la radio, la televiziune. Acest folclor ca și produsele artizanale de artă populară trebuie considerat bun de consum. Nu putem nici să negăm existența lui nici să-l înlăturăm. Este un fenomen firesc în dinamica evoluției noastre culturale. Ceea ce putem face este numai să căutăm să punem în consum bunuri folclorice de calitate. Dacă nu sîntem bucurioși să acceptăm încălțămîntea de proastă calitate sau alte produse similare, nu știu de ce am fi obligați să acceptăm bunurile folclorice de proastă calitate. Să acceptăm acel pseudo-folclor care este pus pe piață de anumiți profesioniști, de anumite firme: „ansambluri”, „echipe”, „orchestre” care nu au destulă grijă de marca fabricii. Este cel mai firesc lucru să cerem ca și folclorul bun de consum să fie supus unui control de calitate. Acest control de calitate trebuie efectuat acolo unde el se produce, la marile ansambluri sau la orchestrele populare și chiar la unele echipe de amatori. Trebuie făcut înainte de toate la acei profesioniști ai folclorului care pun în circulație de cele mai multe ori bunuri pseudofolclorice. El poate fi firește efectuat și de cei ce îl comercializează, de Radio, de Televiziune, de instituțiile care organizează spectacole, etc etc. Datoria noastră ca specialiști este doar să atragem atenția asupra produselor lipsite de calitate artistică care circula sub nume de folclor astăzi pe piața noastră culturală. O facem pe cît ne este cu putință în permanență dar nu întotdeauna cu rezultatele

dorite. Profesioniștii folclorului bun de consum, fac din producția lor o problemă de existență și sînt foarte adesea refractari la cererea noastră de a elimina din producția lor lucrurile lipsite de calitate. Este aceeași situație ca și cu produsele artizanale create și difuzate prin cooperatie și mai cu seamă cu cele neorganizate care se difuzează la toate țirgurile de țară și prin care casele noastre moderne și frumoase, se umplu de o serie de orori socotite folclorice.

Deci nu cred că este oportunitate să discutăm cantitatea folclorului autentic difuzat prin mass-media ci mai degrabă este necesar să discutăm problema în ansamblul ei pentru a impune controlul de calitate atît acolo unde se produce cît și acolo unde se difuzează folclorul bun de consum. În orice caz pentru a ajunge la ceea ce se difuzează să nu aibă o valoare artistică mai scăzută decît faptul folcloric nativ ce-a stat la baza faptului folcloric bun de consum. Autenticul rezidă nu în reproducerea aiodoma, în orice condiții, a faptului nativ și în comunicarea esenței mesajului pe care acesta îl cuprinde, în realizarea lui într-o formă artistică de aceeași valoare ca cea a faptului nativ.

Oare falsificările de folclor nu vizează însăși imaginea spiritualității noastre populare? Nu compromit tradiția? Nu compromit dimensiunile cunoscute cum ar fi simplitatea, măsura și echilibrul proporțiilor?

Orice falsificare compromite și orice compromis facilitează falsurile. Deci referindu-mă la ceea ce am spus mai înainte în legătură cu controlul de calitate, este necesar ca aici să nu se facă compromisuri. Dacă nu vom face compromisuri nu vor putea intra în circulație falsurile. Pentru aceasta însă este necesar să avem criterii clare de apreciere a calității. Ar fi de dorit deci ca să se organizeze o discuție sistematică a acestor probleme care să ducă la fixarea criteriilor. Aceste criterii trebuie în orice caz să se situeze în limitele păstrării esenței spiritualității noastre românești, în limitele în care sensurile adînci ale acestei spiritualități să-și găsească loc cît mai bun, de un nivel cît mai înalt, în cultura noastră contemporană în așa fel încît semnele lor, acele realizări artistice pe care azi le numim folclorice, să-și păstreze sensul adînc uman tradițional și să îmbogățească acest sens cu ceea ce le poate dărui umanitatea noastră nouă.

Sz. P.

Pe întreg teritoriul folcloric românesc creația folclorică folosește aceleași sisteme de mijloace de expresie. De pildă același limbaj pentru poezie. Versurile poeziei noastre populare sînt de 5, 6, 7 și 8 silabe, cu rimă imperecheată și adeseori cu rimă la cezură. Poezia noastră populară nu cunoaște strofa, se servește însă de rimă pentru a grupa versurile în secvențe mai mici sau mai mari potrivit conținutului ce se cere exprimat. Distihurile, terținele și catrenele sînt în strictă legătură cu principiul de organizare a paralelismului. În cîntecul epice

da și variația stilistică regională și de timp a folclorului nostru.

În calitatea dumneavoastră de specialist dar și de îndrumător a unei instituții de cercetare a folclorului considerați că actuala muncă de depistare și înregistrare a producțiilor populare înlătură pericolul dispariției și deformării ei?

Am adunat pînă acum în colecțiile Institutului de etnografie și folclor peste 80 000 de piese înregistrate pe bandă de magne-

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Pănușescu
Secretar general de redacție
Constantin Toiu

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Soseaua Kiseleff 10, tel: 18 33 99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginator: Nicolae Ion